

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANABİLİM DALI
SPOR YÖNETİMİ PROGRAMI**

**SPOR YÖNETİCİLERİNİN RİSK ALMA EĞİLİMLERİ İLE
ÖZGÜVENLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Yunus MAHKEN

**Danışman
Dr.Öğr.Üyesi Zeynep ONAĞ**

MANİSA-2019

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANABİLİM DALI
SPOR YÖNETİMİ PROGRAMI**

**SPOR YÖNETİCİLERİNİN RİSK ALMA EĞİLİMLERİ İLE
ÖZGÜVENLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Yunus MAHKEN

**Danışman
Dr.Öğr.Üyesi Zeynep ONAĞ**

MANİSA-2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Spor Yöneticilerinin Risk Alma Eğilimleri İle Özgüvenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

01/07/2019

Yunus MAHKEN

İmza

ÖZET

SPOR YÖNETİCİLERİNİN RİSK ALMA EĞİLİMLERİ İLE ÖZGÜVENLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmanın amacı spor yöneticilerinin risk alma eğilimleri ve özgüvenleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Güney Marmara’da birçok profesyonel spor kulübü bulunması ve bölgede daha önce böyle bir çalışmanın yapılmaması, kulüplerin gelişime açık yönetici grubunun istekli olması bu çalışmanın yapılma amaçlarındandır. Bu amaçla bu araştırmanın örneklemini 2018-2019 yılında Marmara bölgesinin güneyindeki profesyonel spor kulüplerinin yöneticilerinden 200 kişidir. Veriler anket yolu ile toplanmıştır. Araştırmada toplanan veriler SPSS 22 programına girilerek kodlanmıştır. Verilerin analizinde bağımsız örneklem t testi, Anova testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırmamızda özgüven ile cinsiyet, yaş, medeni durum ve gelire göre anlamlı bir farklılık gözlenmezken eğitim durumu ve kaç senedir yönetici olduğuna göre anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir; Risk alma davranışı ile cinsiyet, yaş, medeni hale göre anlamlı bir değişkenlik sergilemediği gözlemlenirken eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Aynı zamanda özgüven ile risk alma arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Özgüven, risk alma davranışı, risk, spor, risk alma

ABSTRACT

“INVESTIGATE OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SELF-CONFIDENCE AND RISK TAKING TENDENCIES OF SPORTS MANAGERS”

The aim of this study is to examine the relationship between sports managers' risk taking tendencies and self-confidence and to investigate the effects of this relationship and to make recommendations. The fact that there are many professional sports clubs in South Marmara and that such a study has not been done in the region and the willingness of the executive group of the clubs to develop is one of the aims of this study. For this purpose, 200 people were selected among the managers of professional sports clubs in the Marmara region in 2018-2019. Data were collected by survey. Data collected in the study were coded by entering SPSS 22 program. Independent samples t-test, Anova test and correlation analysis were used for data analysis. As a result of the study, while there is no significant change in sex, age, marital status ve income for self-confidence, a significant change is found for education status and the years of being manager; fort he risk taking tendencies, no significant change is found for sex, age, marital status but only for education level and the years of being manager. Finally, a positive positive relationship was found between self-confidence and risk taking.

Keywords: self-confidence, risk taking behavior, risk, sport, risk taking

TEŐEKKÖRLER

Çalıőmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danıőmanım Sayın Dr.Öğr.Üyesi Zeynep ONAĞ'a, bilgi ve tecrübesi ile lisansüstü öğrenim hayatımın tüm zorlu aőamalarında maddi manevi her yönden yardımcı olan, tecrübeleri ile beni aydınlatan ve desteğini hiç eksik etmeyen, kendisini tanımaktan büyük onur duyduğum saygıdeğer hocam Doc.Dr.Necati CERRAHOğLU' na, çalışmanın her aşamasında desteklerini esirgemeyen Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı Başkanı Sayın Doç.Dr.Selhan ÖZBEY'e, Juri üyesi sayın Dr..Öğr.Üyesi Fırat ÇETİNÖZ'e, çalıőmalarım sırasında manevi desteğini her zaman hissettiğim Öğr. Gör Hamza Öner' e, öğrenim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen ve hep yanımda olan aileme yürekten teşekkür ederim.

Yunus MAHKEN

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
TEŞEKKÜRLER	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISATLIMLAR	IX
TABLolar LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
LİTERATÜR TARAMA.....	3
1.1. ÖZGÜVEN.....	3
1.1.2. Özgüven İle İlgili Kavramlar	5
1.1.2.1 Benlik (Öz).....	5
1.1.2.2. Öz Saygı (Benlik Saygısı).....	7
1.1.2.3.Öz Yeterlik	8
1.1.2.4. Güven ve Güvensizlik Duygusu.....	10
1.1.3.Özgüven Kavramı ile İlgili Görüşler.....	11
1.1.4. Yüksek ve Düşük Öz Güven	12
1.1.5. Özgüvenin Oluşumu.....	13
1.1.6. Ergenlik Döneminde Özgüven	13
1.1.7. Özgüven Oluşumunu ve Gelişimini Etkileyen Faktörler	14
1.1.7.1. Ana-Baba Tutumları.....	14
1.1.7.2. Akademik başarı.....	15
1.1.7.3. Kendini Değerlendirme ve Çevrenin Etkisi	15
1.1.7.4. Zeka	15
1.1.7.5. Fiziksel Görünüm.....	16
1.1.7.6. Olumsuz Baskı ve Disiplin Yöntemleri	16
1.1.7.7. Sorumluluk	17

1.1.7.8. Diğer Faktörler	17
1.2. RİSK ALMA DAVRANIŞI.....	17
1.2.1. Risk Alma Davranışının Tanımı	17
1.2.2. Risk Altında Olma.....	18
1.2.3. Risk Altında Olmayı Yaratan Etkenler	18
1.2.3.1. Genetik Etkenler.....	18
1.2.3.2. Ailesel Etkenler	19
1.2.3.3. Çevresel Etkenler	19
1.2.3.4. Psikolojik Etkenler	19
1.2.3.5. Göç	20
1.2.3.6. Diğer Etkenler	21
1.2.4. Risk Alma Davranışı Kuramları.....	21
1.2.4.1. Bilişsel Nedenleri Açıklamayı Hedefleyen Kuramlar.....	21
1.2.4.2. Toplumsal Kavrama Sürecini İçeren Kuramlar	21
1.2.4.3. Sosyal Bağlanma ve Geleneksel Bağlanma Kuramları.....	22
1.2.4.4. Kişilerarası Özelliklerin Etkilerini İnceleyen Kuramlar	22
1.2.4.5. Bütünleştirici Kuramlar.....	24
1.2.4.6. Davranışsal Aile Sistemi Modeli.....	25
1.2.5 Risk Alma Davranışıyla İlgili Bazı Çalışmalar.....	26
İKİNCİ BÖLÜM.....	27
YÖNTEM.....	27
2.1.ARAŞTIRMANIN AMACI	27
2.2.HİPOTEZLER.....	28
2.3.EVREN ÖRNEKLEM.....	29
2.4.SINIRLILIKLAR	29
2.5.VERİLERİN TOPLANMASI	29
2.6.VERİLERİN ANALİZİ.....	29
2.7. ÖLÇEKLERİN GÜVENİLİRLİK TESTİ	30
2.7.BULGULAR	30
2.7.1.Sosyo Demografik Bulgular.....	30
ŞEKİL 1. CİNSİYET DAĞILIMLARI.....	31
ŞEKİL 2.YAŞ DAĞILIMLARI	32

ŞEKİL- 3.MEDENİ DURUM DAĞILIMLARI	33
ŞEKİL 4.EĞİTİM DÜZEYİ DAĞILIMLARI	34
ŞEKİL5.YÖNETİCİLİK TECRÜBESİ DEĞİŞKEN DAĞILIMLARI	35
2.7.2.Risk Alma Eğilimi Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikleri.....	36
2.7.3. Özgüven Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikleri	37
2.7.4.Risk Alma Eğiliminin Sosyo Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	37
2.7.5. Özgüvenin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	40
2.7.6.Risk Alma Eğilimi İle Özgüven Arasındaki İlişki	43
TARTIŞMA VE YORUM	44
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	48
ÖNERİLER.....	49
KAYNAKÇA	51
EKLER.....	61
EK 1. RİSK ALMA EĞİLİMİ VE ÖZGÜVEN ANKETİ.....	61

KISATLMALAR

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

TDK : Türk Dil Kurumu

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1. İÇ ÖZGÜVEN VE DİŞ ÖZGÜVEN NİTELİKLERİ	5
TABLO 2 SPOR YÖNETİCİLERİNE UYGULANAN ÖLÇEKLERİN GÜVENİLİRLİK ANALİZİ SONUÇLARI.....	30
TABLO 3.CİNSİYET DAĞILIMLARI	30
TABLO 4.YAŞ DAĞILIMLARI.....	32
TABLO 5.MEDENİ DURUM DAĞILIMLARI	33
TABLO 6.EĞİTİM DÜZEYİ DAĞILIMLARI.....	34
TABLO 7.YÖNETİCİLİK TECRÜBESİ DEĞİŞKEN DAĞILIMLARI	35
TABLO 8.GELİR DAĞILIMLARI.....	36
TABLO 9.RİSK ALMA EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ TANIMLAYICI İSTATİSTİKLERİ .	36
TABLO 10.ÖZGÜVEN ÖLÇEĞİ TANIMLAYICI İSTATİSTİKLERİ	37
TABLO 11. RİSK ALMA EĞİLİMİNİN CİNSİYET DEĞİŞKENİ AÇISINDAN T TESTİ ANALİZİ TABLOSU	37
TABLO 12. RİSK ALMA EĞİLİMİNİN YAŞ DEĞİŞKENİNE GÖRE TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ TABLOSU.....	38
TABLO 13. RİSK ALMA EĞİLİMİNİN MEDENİ DURUM DEĞİŞKENİ AÇISINDAN T TESTİ ANALİZİ TABLOSU.....	38
TABLO 14. RİSK ALMA EĞİLİMİNİN EĞİTİM DURUMU DEĞİŞKENİNE GÖRE TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ TABLOSU	38
Tablo 15. RİSK ALMA EĞİLİMİNİN YÖNETİCİLİK TECRÜBESİ DEĞİŞKENİNE GÖRE TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ TABLOSU.....	39
TABLO 16. RİSK ALMA EĞİLİMİNİN GELİR DEĞİŞKENİNE GÖRE TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ TABLOSU.....	40
TABLO 17. ÖZGÜVENİN CİNSİYET DEĞİŞKENİ AÇISINDAN T TESTİ ANALİZİ TABLOSU	40
TABLO 18. ÖZGÜVENİN YAŞ DEĞİŞKENİNE GÖRE TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ TABLOSU	41

TABLO 19. ÖZGÜVENİN MEDENİ DURUM DEĞİŞKENİNE GÖRE TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ TABLOSU.....	41
TABLO 20. ÖZGÜVENİN EĞİTİM DURUMU DEĞİŞKENİNE GÖRE TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ TABLOSU.....	41
TABLO 21. ÖZGÜVENİN YÖNETİCİLİK TECRÜBESİNE GÖRE TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ TABLOSU.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
TABLO 22. ÖZGÜVENİN GELİR DEĞİŞKENİNE GÖRE TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ TABLOSU.....	42
TABLO 23. RİSK ALMA EĞİLİMİ İLE ÖZGÜVEN ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK KORELASYON ANALİZİ.....	43

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Cinsiyet Dağılımları.....	31
Şekil 2.Yaş Dağılımları.....	32
Şekil- 3.Medeni Hal Dağılımları.....	33
Şekil 4. Eğitim Düzeyi Dağılımları.....	34
Şekil 5.Yöneticilik Yapma Yılı Değişken Dağılımları	35

GİRİŞ

İnsanları diğer canlılardan ayıran unsurlardan biri kendi özelliklerinin farkında olmasıdır. Birey, kendi oluşturduğu kimlik sayesinde kendini değerli hisseder. Kimliğini beğenip beğenmediğine karar verme yeteneğine sahip olması kişinin kendisine kazandırdığı değerdir (Göktaş, 2011: 43). Bireyin kendisi ile ilgili olumlu duyguları olması, kendisini genel olarak iyi hissetmesi ve neticede de kendi ve çevresi ile barış içinde olması özgüvenli bireylerden gözlenen bir olgu olması beklenebilir.

Hayatın belirleyicileri arasında en önemlilerinden biri olan özgüven duygusu, insanın kendisi ile barışık bir hal içinde olması, kendi geleceğini ve çevresinde gerçekleşen olayları yönetebileceğine inanması, her koşul için yeterli olduğunu düşünmesi, kendi önemini farkında olması, kendini olduğu gibi kabullenmesi ve hayatındaki durum ve kişilere adapte olmasını içermektedir. (Akagündüz, 2006: 32).

Benlik kavramı, bireyin kendisine ait düşünce ve davranışlarına ilişkin amaç, ideal ve değerler bütünüdür (Josephs ve diğerleri, 1992: 395). Her insan kim olduğu ile ilgili soruya farklı yanıtlar verecektir, bu farklılığın nedeni her insanın farklı benlik şeması ve bilinci olmasından kaynaklanmaktadır. Bireyin kendisine ait biliş, fikir ve inançları, benlik şemasını oluşturmaktadır. İnsanların benlik algısının oluşumunda kendisine dair düşünce ve inançlar kadar sosyal çevreden gelen geri bildirimler de etkili olmaktadır (Cloutier, 1994: 2).

Bireyin mevcut kişiliğin ve olmak istediği kişiliğin özellikleri ölçülerek gerçek benlik ile ideal benlik arasındaki fark, benlik saygısının seviyesini belirtmektedir. Benlik saygısı yüksek olan insanlar, çevresindeki insanlara daha toleranslı bir şekilde yaklaşır, daha bağımsızdırlar, fiziksel olarak daha sağlıklıdırlar, buldukları grupta daha aktiftirler ve anlamlı bir hayata sahiptirler (Varış, 1963: 64).

Öz yeterlik kavramı ise bireyin davranışlarını yetkin bir biçimde gerçekleştirebileceğine ilişkin yetenekleri ile ilgili inançlarını kapsamaktadır. Bu durum, bireyin belirli bir konuda sergileyeceği davranışlar için gereksinim duyduğu yeteneklere sahip olup olmadığına ilişkin yargılarıdır.

Öz yeterlik duygusu düşük olan bireylerin aynı zamanda kendileri ile ilgili negatif bir bakış açısına da sahip oldukları görülebilir. Bu kişiler, karşılarına çıkan

engel ve sorunların aşılması zor olan durumlar olarak değerlendirirken bu durumla ilgili yüksek seviyelerde kaygı ve endişe duyarlar (Pişkin, 1999: 98).

Yüksek özgüvene sahip bireylerin zorluklara karşı gelen, başarma motivasyonu olan, yeni fikir ve tecrübelerle açık olan, diğerleri ile ilişkilerinde rahat ve içten, sorumluluk almaktan kaçınmayan, atılımcı kişilik niteliklerine sahip oldukları gözlenmektedir (Frome ve Eccles, 1996: 7).

Yüksek özgüven sahibi çocuklar, ebeveynlerinden bağımsız, çevresi ile iletişim kurabilen, kendine ait hedef ve amaçları olan ve arkadaşlarıyla olumlu ilişkilere sahip olan bireyler haline gelmektedir. Düşük özgüven sahibi bireyler ise çevresindeki kişilere normalden fazla bağımlıdırlar ve karamsar özelliklere sahiptirler. Bunların yanında kendilerini birçok açıdan eleştirerek değersiz olduklarını düşünürler; çevresindeki kişiler ile derin ve yakın ilişkiler kuramamaktadırlar. (Aydın, 2013: 44).

Özgüven, doğumdan sonra birincil bakıcıların tutumu ile gelişen ve hayatı süresince gelişmeyi süren bir duygudur.. Ergenlik döneminde çocuklar özgüvenlerini değerlendirerek şekillendirmenin yollarını öğrenir. Ergenlik çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak hayatın pek çok alanında ilerlemeler gerçekleştirmektedir. Ergenlik, bireylerin aynı anda kendilerini farklı duygulara sahip olduklarını hissettikleri ve yeni tecrübeler edindikleri bir dönemdir. Bu dönemde ergenler kendilerini aileden ayrı ve kuvvetli bağlara ihtiyacı olan kişiler olarak hissetmektedirler. (Kulaksızoğlu, 2004: 45).

Diğer komplike gruplarda ve organizasyonlarda olduğu gibi sporun içinde de birçok belirleyici unsur vardır. Bu unsurların içerisinde önemli bir yere sahip olan risk alma eğilimi spor psikolojisinde dikkat çekici bir araştırma konusu haline gelmiştir.

Risk, bir olgunun beklenenden daha farklı bir biçimde şekillenmesi hali olarak açıklanabilirken, temel olayın olası sonuçlarının farklılığına göre çeşitlilik sergilediği ifade edilebilir. (Robinson, 2011). Risk altına olma kişinin mevcut hali hazırda riskli bir hal içinde bulunmasını ifade eder. (Taylor, 2010).

Sistem biyolojik açıdan incelendiğinde hem genetik faktörlerin hem de hormonlar ve onlardaki değişimlerin doğrudan doğruya risk alma tutumunda etkili olduğu gözlemlenmiştir. (Alexander vd, 1990). Geçmişten bugüne yapılan psikolojik araştırmalarda riske girmenin bireysel nitelik olarak nitelendirilmesine karşın,

günümüzdeki psikoloji çalışmalarına göre bu niteliğin başarıya gereksinim, dışa dönüklük ve asabiyet gibi etmenlerle farklılık gösterdiği ve bunların doğrudan risk alma tutumu üzerinde rol oynadığı saptanmıştır (Greene vd., 2000).

Risk alma tutumuna etki eden bir başka etmen ise strestir. Stres faktörünün etkinleşmesiyle beraber kişilerin riskli konulara yaklaşırken olduklarından daha da riskli algıladıkları saptanmıştır (Bayar, 1999). Belirtilen faktörlere ilaveten siyasal ortam, basın, maddi olanaklar, işsizlik, okul çevresi vb. etmenlerde risk alma tutumunda etkin rol oynamaktadır.

Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, spor yöneticilerinin risk alma eğilimleri ve özgüvenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu ilişkinin etkilerini araştırabilmek ve önerilerde bulunmaktır. Güney Marmara'da (Çanakkale, Balıkesir, Bursa, Bilecik) birçok profesyonel spor kulübü bulunması ve bölgede daha önce böyle bir çalışmanın yapılmaması kulüplerin gelişime açık yönetici grubunun istekli olması bu çalışmanın yapılma amaçlarından biridir. Güney Marmara'da Spor yöneticisi profilini ortaya koymasının yanı sıra daha sonra yapılacak olan benzer araştırmalara da ışık tutması adına önem göstermektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMA

1.1. ÖZGÜVEN

Duygusal bir gereklilik olan özgüven, psikolojik yaşamın en temel bileşenlerindedir. Kendini değerli görmeyen bireyler, hayatının birçok alanında da problemlerle karşılaşmaktadır. İnsanları diğer canlılardan ayıran unsurlardan biri de kendi özelliklerinin farkında olmasıdır. Birey, kendi oluşturduğu kimlik sayesinde kendini değerli hisseder. Kimliğini beğenip beğenmediğine karar verme yeteneğine sahip olması Kişinin kendisine kazandırdığı değerdir (Göktaş, 2011: 43).

Psikolojide kapsamlı bir şekilde araştırılan özgüven kavramı hem pratik hem de teorik anlamda önemlidir. Bunun nedeni, özgüven üzerine çeşitli tanımlamalar, kuramlar ve ölçekler olması ile ilgilidir. Rosenberg (1965) özgüveni yeterli olma duygusu olarak tanımlamaktadır (Greenacre ve diğerleri, 2014: 172).

Bireyin kendini sevmesi, duygularını tanıması, kendi yeteneklerini bilmesi ve kendine güvenmesi özgüven olarak adlandırılmaktadır. Özgüvenli bireyler, kendilerini severler ve kendileri ile barışık bir hayat yaşarlar (Gürpınar, 2016: 13).

Özgüven, bireyin kişisel yargı, beceri, güç, vb. kavramlarının birleşmesi ile meydana gelmektedir. Kişisel faaliyetlerinin üstesinden gelinmesi ile birlikte özgüvende de artış gözlenir. Kişinin kendine güvenmesi bireyin kendi değerinin değerlendirilmesi olarak ifade edilen benlik saygısı ile aynı anlama gelmemektedir; özgüven ise bireyin bir işi yapabileceğine dair kendine güvenmesidir(Cüceloğlu, 2012: 54).

Bireyin kendisi ile ilgili olumlu duyguları olması, kendisini genel olarak iyi hissetmesi ve neticede de kendi ve çevresi ile barış içinde olması özgüvenli bireylerden gözlenen bir olgudur. Türkçe’de bireyin kendine güvenme duygusu olarak tanımlanan özgüven, bireyin kendi becerileri ile ilgili pozitif duygulara sahip olması demektir (TDK, 2019).

Özgüven, bireyin zorluklarla başa çıkma konusunda kendine inanması ve genel olarak mutlu olması, değerli hissetmesi ve çevresi tarafından değerli görülmesi ile ilgilidir. Doğuştan gelmeyip sonradan kazanılan bir duygu olan özgüven, bireyin olayları kontrol edebileceğine dair inancı ve kendinin yeterli olduğunu düşünmesidir (Akagündüz, 2006: 32).

Hayatın belirleyicileri arasında en önemlilerinden biri olan özgüven duygusu, insanın kendisi ile barışık bir hal içinde olması, kendi geleceğini ve çevresinde gerçekleşen olayları yönetebileceğine inanması, her koşul için yeterli olduğunu düşünmesi, kendi öneminin farkında olması, kendini olduğu gibi kabullenmesi ve hayatındaki durum ve kişilere adapte olmasını içermektedir. Bireyin özgüven kazanmasında kendisinin negatif ve pozitif niteliklerinin farkına varması, korkuları ile yüzleşmesi, yetilerini keşfetmesi ve kendisine objektif bir şekilde yaklaşması şeklinde tanımlanır. Özgüvenli birey, hayatında karşısında çıkan güçlülere karşı başa çıkabileceğine ilişkin kendisine güvenirken bu konuda da gerçekçi düşüncelere sahiptir (Kaya, 2017: 23).

Özgüvenin genel tanımı, kişinin kendi yetilerinin farkında olması, kendisine karşı şefkatle yaklaşması ve kendi duygularının farkında olmasıdır (Schwarzer ve Jerusalem, 1995: 35). Gökner (2010: 9), özgüvenin, bireyin kendi bedeni ve davranışlarına ilişkin denetim ve egemenliğe sahip olduğunu ifade etmiştir. Telef ve

Karaca (2011: 500) ise bir bireyin bir durumun üstesinde gelme yetisi ve başarısı ve bu esnada başarabileceğine dair kendisine güvenmesi şeklinde ifade etmiştir. Lindenfield (2014).’a göre bireyin kendisine karşı olan özgüven iki şekilde incelenebilir. Bunlar iç özgüven ve dış özgüvendir (2014: 45)

İç özgüven, bireyin kendisine karşı sevgi hissetmesi ve kendisi ile barış içerisinde olmasını ifade etmektedir. Bireyin kendisinden memnun olması, kendisi hakkında bilgi sahibi olması, hedefleri olması ve kendisi ile ilgili olumlu düşüncelere sahip olması iç özgüven oluşturan öğelerdir. İnsanın kendisinden memnun olabilmesi için öncelikle kendisini tanıması gerekmektedir. Kişinin kendisini sevmesi ile güven duygusu da yeşerir, bireyin kendisine karşı hissettiği güven duygusu sonucunda da hedef oluşturması daha da artacaktır (Yılmaz ve Arıkan, 2008: 70).

Dış özgüven ise kişilerarası iletişim, kendini açık bir şekilde karşıdakine anlatabilmesi ve duygularını kontrol edebilmesini içermektedir. İletişim ve duygu denetimi ise dış özgüveni meydana getiren bileşenlerdir (Bleidorn ve diğerleri, 2016: 400).

Tablo 1. İç Özgüven ve Dış Özgüven Nitelikleri

ÖZGÜVEN	
İÇ ÖZGÜVEN	DIŞ ÖZGÜVEN
Kendini sevme	İletişim becerileri
Kendini tanıma	Kendini iyi ifade edebilme
Kendine açık hedefler koyma	Kendini ortaya koyabilme
Pozitif düşünme	Duygularını kontrol edebilme

Kaynak: Akın, 2007.

Tablo1’de iç özgüven ve dış özgüvene ait bazı özellikler verilmiştir.

1.1.2. Özgüven İle İlgili Kavramlar

1.1.2.1 Benlik (Öz)

Psikoloji literatürüne göre benlik, öz-saygı, benlik tasarımı ve kendini anlama gibi kavramlara karşılık gelmektedir. Özdemir (2016) insanın kendisini anlama ve kavrama biçimini benlik olarak ifade ederken Köknel’e (1984) göre benlik, bir insanın kendisini tanıyıp değerlendirmesidir.

İnsanların topluma uyum sağlama sürecinde diğer bireyler ile etkileşimin neticesinde kendisine ilişkin negatif veya pozitif değerlendirmelerdir. Bir insanın kendine verdiği değer, kendine güvenme derecesi ile doğru orantılıdır (Dallar ve diğerleri, 2006: 4).

Benlik kavramı, bireyin kendisine ait düşünce ve davranışlarına ilişkin amaç, ideal ve değerler bütünüdür (Josephs ve diğerleri, 1992: 395). Benliğin oluşumu, bireyin kendisinin farkında olması ile başlayarak çevresiyle geçirdiği etkileşimler sonucunda bireyin çevresini nasıl algıladığına ve özümseyişine göre farklılık göstermektedir. Ergenlik dönemine geçilmesi ile benlik kavramı daha soyut, uyumlu ve farklı bir hale dönüşür. Soner (2000: 12), benliğin, bir insanın dış görünüşü, yeterlilikleri, alt yapısı, tutum ve davranışlarına ilişkin değerlendirmeler olduğunu belirtmiştir

Bireylerin benlik kavramına uygun bir şekilde davranmaları durumunda kendilerini güvende ve yeterli hissettikleri görülebilir. Ancak davranışları ile öz değerlendirmeleri arasında fark olduğunda veya sahip oldukları rol ve istedikleri durum haricinde davranmak için zorlandıkları durumda özgüven duygularında da düşüş gözlenir. İnsan, hayatı boyunca tutarlı bir şekilde davranmak ister. Benlik kavramının şekillenmesinde öğrenme ve iletişimin rolü büyüktür (Toros ve diğerleri, 2009: 93).

Bireyin benlik algısında bozulmaların yaşanması ile benlik saygısında ve özgüven duygusunda da azalmalar görülecektir ve bu unsur gerçekçi bir şekilde değerlendirilemeyecektir. Kendisi ile ilgili her şeyin mükemmel olduğunu düşünen ve kıskanç özelliklere sahip olan bireyler, yüksek benlik algısına sahiptir. Ancak bu kişilerdeki benlik algısı gerçekçi olmayıp sahtedir. Zıttı durumlarda ise düşük benlik saygısı olan kişilerde de özgüvenli davranışlar da gözlenebilmektedir. Her iki durumda, benlik kavramı bozulmuş ve gerçekçi olmayan bir duruma dönüşmüştür; özgüven duygusu ise bozulmuştur (Tuncer ve diğerleri, 2014: 2).

Her insan kim olduğu ile ilgili soruya farklı yanıtlar verecektir, bu farklılığın nedeni her insanın farklı benlik şeması ve bilinci olmasından kaynaklanmaktadır. Bireyin kendisine ait biliş, fikir ve inançları, benlik şemasını oluşturmaktadır. İnsanların benlik algısının oluşumunda kendisine dair düşünce ve inançlar kadar sosyal çevreden gelen geri bildirimler de etkili olmaktadır. Başkaları tarafından karşılaşılan tepkiler, nasıl algılandığı ve diğer yargılar, bireyin kendisini nasıl

gördüğünü de etkilemektedir. Bu durum çocukluk döneminde ayrı bir öneme sahiptir: Bu dönemde çocuk için önemli olan ebeveyn veya öğretmen gibi kişilerden gördüğü davranışları içselleştirerek kendi benlik algısını oluşturmaktadır (Cloutier, 1994: 2).

Kendine güven, hayatın bir gerekliliği olup insanları diğer canlılardan ayıran temel niteliklerdendir. Benlik saygısı, bireyin kendisine ilişkin olumlu ve olumsuz değerlendirmeleri kapsamaktadır. Kısaca, benlik kavramı bireyin kendisine ilişkin yargılarıdır (Göknaar, 2010: 45).

1.1.2.2. Öz Saygı (Benlik Saygısı)

Bireyin mevcut kişiliğin ve olmak istediği kişiliğin özellikleri ölçülerek gerçek benlik ile ideal benlik arasındaki fark, benlik saygısının seviyesini belirtmektedir. Benlik saygısı ergenlik döneminde gelişmekte olup hayatın kalını için büyük öneme sahiptir. Ergenlik çağındaki bir kişi, fiziksel, sosyal ve psikolojik açıdan gelişim ve değişim sürecine girerek bu dönemin başarılı geçmesi durumunda sağlam bir benlik ve karaktere sahip olur. Her birey kendisine has bir benliğe sahiptir. Benlik saygısı, bireyin gelişim ve değişime ne kadar açık olduğu ile ilgilidir. Benlik saygısı ile birey özerklik kazanarak hayatını dolu dolu yaşayabilir, hedeflerine erişmek için gayret gösterebilir, çevresindeki kişilerle sürekli ve sağlam ilişkiler kurabilir ve geleceğini istediği gibi planlayabilir. Bu nedenle özsaygı, bireyin kendisi için değerli gördüğü kişiler tarafından nasıl görüldüğü ile ilgili algısını içermektedir (Strecher ve diğerleri, 1986: 80).

Kuzgun (2009), benlik saygısının bireyin özünü bir obje gibi değerlendirerek elde ettiği yargı ve tavır olduğunu ifade etmiştir. Buna göre benlik saygısı, bireyin kendisine ne kadar önem verdiğine ve ne derece kabul ettiğine ilişkin kavramlar bütünüdür.

Owens'e (21993: 290) göre benlik saygısı bireyin kendisini olduğundan kötü veya iyi görmeden kendisinden memnun olmayı ve kendisine güvenmeyi sağlayan genel bir iyilik durumudur. Buna göre öz saygı veya kendine saygı, bireyin kendisini değerli görmesi ve kabul etmesini kapsamaktadır (Temel ve Ayşe, 2001: 32).

Benlik saygısı yüksek olan insanlar, çevresindeki insanlara daha toleranslı bir şekilde yaklaşır, daha bağımsızdırlar, fiziksel olarak daha sağlıklıdırlar, buldukları grupta daha aktiftirler ve anlamlı bir hayata sahiptirler. Bu özelliklerin

en sık görüldüğü alanlar, okul, iş ve ev gibi yaşamın büyük kısımlarını kapsayan alanlardır (Varış, 1963: 64).

Düşük benlik saygısında ise bireyler kendilerinin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Düşük benlik saygısı, bireyin kendisini aşağılık olarak görmesi ve kendisini olumsuz olarak değerlendirmesi ile ilişkilidir. Benlik saygısı düşük olan kişiler, kendileri ile ilgili negatif yargılara sahiptir. Düşük benlik saygısına sahip bireyler olumsuz yönlerine, zayıflıklarına ve başarısızlıklarına daha çok odaklanırken bu alanlarda kendilerini daha çok eleştirip suçlamaktadırlar (Krintz, 2015: 33).

Benlik saygısının gelişiminde ergenlik çağı kritik bir öneme sahiptir. Bu süreçte benlik saygısının olumsuz bir şekilde gelişmesi sonucunda kişi ilerleyen senelerde kendi benliğine de reddedilmektedir. Bunun sonucunda bireyde öfke sorunları ortaya çıkmaktadır. Ergenlik döneminde öz-yargılama davranışları artış göstermektedir. Bununla birlikte, olumsuz benlik saygısı geliştiren ergenlerde kendilerine ilişkin olumsuz yargılar düşünmeleri kaçınılmazdır. Kimlik karışıklığının yaşandığı bu geçiş sürecinde benlik saygısında da dalgalanmalar gözlenebilmektedir (Gürpınar, 2016: 13).

Rosenberg, benlik saygısının bireyin kişiliğine yönelik sahip oldukları negatif ya da pozitif tavırlardır. Bireyin kendisi ile barışık duygular içerisinde olması, kendi davranışları ile ilgili memnun olması ve geleceğine dair de olumlu hislere sahip olması gibi durumları kapsamaktadır (Çelik, 2001: 33).

1.1.2.3.Öz Yeterlik

Öz yeterlik kavramı bireyin davranışlarını yetkin bir biçimde gerçekleştirebileceğine ilişkin yetenekleri ile ilgili inançlarını kapsamaktadır. Bu durum, bireyin belirli bir konuda sergileyeceği davranışlar için gereksinim duyduğu yeteneklere sahip olup olmadığına ilişkin yargılarıdır. Bu nedenle öz yeterlik kavramı, durumdan duruma değişiklik gösterebilmektedir. Öz yeterlik inancı, bireylerin motivasyon ve eylemlerini büyük oranda belirleme özelliğine sahip olmakla birlikte insanların hayatlarını etkileyebilecek ve yönlendirebilecek davranışlar üzerinde de etkisi bulunmaktadır (Bilgin, 2011: 45).

İnsan, doğumundan iki yaşına gelene kadar kendisi ile ilgili değer duygusu geliştirerek geleceğe dönük durumları yönetebilmesi için gereksinim duyduğu eylemleri planlaması ve gerçekleştirmesine ilişkin kabiliyetleri ile ilgili inancını

kapsamaktadır. Yetkinlik hissi, bireyin kendi yeti ve becerilerine ne kadar güvenebileceği ile ilgili bir kavram olarak altı yaşına kadar yoğun bir şekilde gelişim gösterir. Yetkinlik alanındaki bu gelişim bireyin hayatının kalanında da etkili olacaktır.

Yapıcı ve Kayıklı (2005: 179) bireyin yeterliliklerine dair geniş bir değerlendirme ve yargı sonucunda öz yeterlilik inancının geliştiğini belirtmiştir. Birey bir harekete başlamadan önce kendi beceri ve kabiliyetlerini, kişilik özelliklerini, bilgi ve deneyim seviyesini ve motivasyonunu gözden geçirerek karşısında çıkan görev, etkinlik ya da durum için yeterli olup olmadığına karar verir. Öz yeterlilik inancı, bireyi harekete geçiren başlıca unsurlardan biridir.

Bu alanda yapılan araştırmalar incelendiğinde öz yeterlilik yargılarının genel bir niteliğe sahip olmadığı fakat duruma özgü olduğu gözlenmektedir. Bireyler bazı alanlarda daha yetkin olurken diğer alanlarda daha az yetkin olduklarını algılamaktadırlar. Bireyin sahip olduğu öz-güven duygusu öz yeterliliğin yüksek ya da düşük olması ile ilişkili olmamaktadır (Twenge ve Campbell, 2002: 34)

Öz yeterlilik duygusu düşük olan bireylerin aynı zamanda kendileri ile ilgili negatif bir bakış açısına da sahip oldukları görülebilir. Bu kişiler, karşılıklarına çıkan engel ve sorunların aşılması zor olan durumlar olarak değerlendirirken bu durumla ilgili yüksek seviyelerde kaygı ve endişe duyarlar. Öz yeterlilik seviyesi yüksek olan bireylerde ise karşılıklarına çıkan engellerde daha güçlü oldukları ve bu sorunları aşabileceklerine dair yeterli becerilere sahip olduklarına inançları yüksektir (Pişkin, 1999: 98).

Özgüven ve öz-yeterlilik kavramları anlamsal olarak birbirine benzese de bazı yönleri ile birbirlerinden ayrırırlar. Özgüven, bir kişilik özelliğidir ve olaydan olaya değişen veya geçici özelliğe sahip bir olgu değildir. Özgüven, bireyin iç görülerini dışa yansıyan bir özellik olup genelde zeka, yetenekler gibi çeşitli bireysel özelliklerin algılanmasından yola çıkarak bireyin kendisi için yaptığı değerlendirmeyi ifade ederken; öz-yeterlilik ise zamandan zamana farklılık gösteren, duruma bağlı ve yeni bilgi ve deneyimler doğrultusunda değişen bir yapıya sahiptir. Öz-yeterlilik ile özgüven arasındaki bir diğer farklılık ise kapsadıkları alanlardır. Özgüven bireyin daha uzun vadede ve farklı olaylardan elde edilen bireysel değerlendirmesini içerirken öz-yeterlilik ise bir iş veya görev sonucunda elde edilen bir algı ve inançtır (Başoğlu, 2007: 34).

1.1.2.4. Güven ve Güvensizlik Duygusu

Güven duygusu, insanın doğumu ile başlayıp kişilerarası ilişkilerinde büyük bir paya sahiptir. Hayatın ilk senelerinde gelişen güven duygusu daha sonra özgüven duygusunun gelişimine de katkıda bulunurken bireyin diğerleri ile de pozitif bir iletişim içerisinde olmasına katkıda bulunmaktadır. Çocuğum gerek kendi benliğini gerekse de çevresini algılayıp değerlendirmesinde anne ile çocuk arasındaki ilişkinin önemi büyüktür. Gereksinimleri doğru bir şekilde karşılanan çocuk, kendisinin değerli olduğunu düşünür ve çevresine karşı daha olumlu ve güvenilir bir gözle bakar. Bu sayede geleceğe ilişki güven duygusu gelişmeye başlar(Koç, 2004: 235).

Erikson, güven duygusunun bir bireyin temel gereksinimlerinden olduğunu belirtirken bireyin gerek ruhsal gerekse de fiziksel olarak sağlıklı olabilmesi için büyük kriterlerden biri olduğunu belirtmektedir. Buna göre güven duygusu, insan hayatının ilk senelerindeki tecrübelerden elde edilirken diğer insanlarla sürdürülen etkileşimler kapsamında değişkenlik göstermektedir.

Yavuzer (2004) birincil bakıcı ile çocuk arasındaki ilişkinin çocuğun ilerleyen senelerde kendisini değerlendirme ve algılamasında etkili olan en önemli etmenlerden olduğunu belirtmiştir. Gereksinimlerin uygun bir biçimde karşılandığını algılayan çocuk, kendisinin değerli olduğunu düşünerek çevresindekilere karşı da güven duygusu hissetmeyi öğrenir. Çocuğa bu dönemde aşılana güven duygusu ve güven duygusu ile birlikte gelişen diğer bileşenlerin de sürdürülebilirliği için önemlidir (Cevher ve Buluş, 2007: 54).

Güven duygusunun gelişimi için uygun bir ev ortamının oluşturulması önemlidir. Çocukluk döneminde en temel gereksinimlerinden olan güven duygusu, bu gereksinimin karşılanmadığı durumlarda çocuk çevresine ve kendisine karşı negatif tutumlara sahip olacaktır. Çocukluk döneminde ailenin öneminde sonra sosyal çevre ve okul hayatının da önemi fazladır (Korkak, 2012: 45).

Güven duygusunun geliştiği bireylerde çevresindeki kişilerle etkileşimlerinde de daha yetkin ve girişken oldukları söylenebilir. Bu duygunun gelişmediği bireylerde ise dışarıdan gelen her uyarana hassas, alıngan ve içe dönük kişiler olmaya yatkındırlar. Güven ve güvensizlik duygusu insan hayatının her alanını etkilemektedir. Güven duygusu genelde insanların hayatında olumlu etkiye sahipken güvensizlik duygusu ise olumsuz duygulara neden olmaktadır. Güvensizlik

duygusunu tersine çevirebilmek için güven duygusu kazanılmalıdır (McKay ve Fanning, 2016: 86).

1.1.3.Özgüven Kavramı ile İlgili Görüşler

Freud'un yapısal kuramına göre kişilik, ego, id ve süper ego olarak üç ana başlıktan meydana gelmektedir. Bu üç unsurun bir araya gelmesi ile de davranış oluşmaktadır. Bu unsurlardan hiçbiri diğerlerinden ayrı olarak tek başına hareketi meydana getirmemektedir (Varış, 1963: 32). Freud, benliğin tamamlayıcı unsurlarının id, süper ego ve egodan meydana geldiğini ifade etmiştir. Ona göre benliğin analiz edilmesinde özgüven duygusuna sahip bireylerden ziyade kendisini suçlayan veya yargılayan kişilere bakılmalıdır (Altıntaş, 2015: 28). Yapısal kişilik kuramındaki uyum, benliğin temel işlevidir. Benliğin bu uyumu gerçekleştirme sürecinde bir taraftan çevresel şartlar ve durumlar etkili olurken diğer yandan da bireyin sahip olduğu ilkel dürtüler ve üst benliğin istekleri top yekün etkili olmaktadır (Hambley, 1997: 73).

Erikson'a göre insan gelişimi sekiz dönemde incelenmektedir. Bu dönemlerin her birinde kişiliğin karşılaştığı sorunlar çözülmediği sürece bir sonraki dönemde de daha büyük sorunlar olarak geri dönmektedir. Erikson'un bu sekiz dönemi aşağıdaki gibidir (1984 34):

1. Güven ve güvensizlik dönemi.
2. Özerklik ile şüphe ve utanç dönemi.
3. Girişimcilik ile suçluluk duygusu dönemi.
4. Çalışkanlık (başarıya) ile yetersizlik (aşağılık) duygusu dönemi.
5. Kimlik kazanmak ile kimlik karmaşası dönemi.
6. Yakınlık ile yalıtılmışlık (yalnızlık) dönemi.
7. Üretkenlik ile verimsizlik (durgunluk) dönemi.
8. Benlik bütünlük ile umutsuzluk dönemi.

Buna göre çocuk doğduğundan beri çevresindeki insanlarla ilişki içerisinde. İlk ilişkisi kendisini emziren annesi ile. Bebeğin kendisini iyi ve güvende hissedebilmesi için temel ihtiyaçları karşılanmalıdır. Bu nedenle, anne-çocuk ilişkisinin tutarlı ve dengeli olması ile çocuk, güven duygusunun temellerini atmaktadır.

Adler'e göre ise; insan doğduğundan itibaren çevresinin kalabalık olması nedeni ile kendini çaresiz, eksik ve yetersiz hissetmektedir. Ebeveyn tarafından bu eksiklik ve yetersizlik duygusunun ortadan kaldırılması ile birlikte çocuk da olumlu özgüven geliştirecektir. Ancak ailesinde beklediği bu ilgiyi göremezse özgüveni olumsuz yönde etkilenecektir (Yazgan ve İnanç, 2016: 168).

Bireyin yaşamı süresince süregelen amaçlarını gerçekleştirme çabası, gerçekleştirdiği başarı ve başarısızlıklar özgüvenini hem olumlu hem de olumsuz şekilde etkilemektedir. Adler, ebeveynlerin bu süreçte çocuklarının yanında olarak destek vererek özgüvenlerini geliştirmeleri gerektiğini belirtmiştir. Ebeveynlerin aşırı koruyucu bir tutuma sahip olması ya da beklenen bu desteği göstermemesi ile çocuğun özgüveni de hasar görebilir (McMullin ve Cairney, 2004: 79).

1.1.4. Yüksek ve Düşük Öz Güven

Yüksek özgüvene sahip bireylerin pozitif, zorluklara karşı gelen, başarıya motivasyonu olan, yeni fikir ve tecrübelerle açık olan, diğerleri ile ilişkilerinde rahat ve içten, sorumluluk almaktan kaçınmayan atılımcı kişilik niteliklerine sahip oldukları gözlenmektedir. Özgüveni yüksek olan bireyler kendilerine karşı saygı duyarken, kendilerini faydalı, kabul edilmeye değer ve önemli bireyler olarak algılamaktadırlar (Frome ve Eccles, 1996: 7). Bilgin'e (2011) göre bir bireyin yüksek özgüven sahibi olabilmesi için çocukluk döneminden başlayarak gereksinimlerinin doğru yollarla sağlanarak ve ergenlik döneminde çocuğun ailesinden bağımsız hale gelerek bireyselleşme duygusunu kazanması gerekmektedir. Bununla birlikte çocuğun sürekli değişen ve gelişen gereksinimleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Yüksek özgüven sahibi çocuklar, ebeveynlerinden bağımsız, çevresi ile iletişim kurabilen, kendine ait hedef ve amaçları olan ve arkadaşlarıyla olumlu ilişkilere sahip olan bireyler haline gelmektedir. Bunun sağlanabilmesi için çocuk ailesi tarafından kendisinin ilgi çekici ve özel biri olduğunu algılamalı ve değerli olduğunu hissetmelidir (Aydın, 2013: 44).

Yüksek özgüvene sahip bireyler genelde başkasının kendisine ilişkin düşüncelerini çok fazla kafaya takmazlar. Bunun nedeni benlik duygularının gelişmesinden ötürü kendi kişilikleri ile uyum içerisinde yaşamalarıdır (Gökнар, 2010: 45). Özgüven duygusu gelişmiş bireyler, sorumluluğunu aldıkları bir işte en iyisini başarmayı amaçlarken işi bitirmeden vazgeçmemeye yatkındırlar. Bu kişiler,

yapamadıkları bir iş için mazeret üretmektense hatalarından ders alarak başa çıkmayı başarırılar (Varış, 1963: 38).

Düşük özgüven sahibi bireyler ise çevresindeki kişilere normalden fazla bağımlıdırlar ve karamsar özelliklere sahiptirler. Bunların yanında kendilerini birçok açıdan eleştirerek değersiz olduklarını düşünürler; çevresindeki kişiler ile derin ve yakın ilişkiler kuramamaktadırlar.

1.1.5. Özgüvenin Oluşumu

İnsanın doğumu ile psikososyal gelişim süreci de başlamış olur ve bir yaşına gelene kadar temel güven duygusunun gelişimi devam etmektedir. Bu dönemde çocuğa gösterilen olumlu ve olumsuz unsurlar sonucunda çocuğun özgüven gelişimi de etkilenebilmektedir. Bu amaçla çocuğun ilerleyen yaşlarda sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için başta annesi tarafından daha sonra da çevresindeki yetişkinler tarafında özgüven gelişimini etkileyen şekilde davranışlar görmesi gerekmektedir. Onur (1993) tarafından yürütülen bir araştırmaya göre bebeklikte anne ya da baba tarafından gösterilen ilgi ve sevginin olumlu benlik tutumu, kendini yeterli bulma ve diğerlerine karşı güvenme tutumu ile pozitif bir şekilde bağlantılıdır.

Özgüven, kişinin doğumundan sonra birincil bakıcıların tutumu ile gelişen ve hayatı süresince gelişmeyi sürdüren bir duygudur. Ergenlik döneminde çocuklar özgüvenlerini değerlendirerek şekillendirmenin yollarını öğrenir. İlk senelerde çocuğa sağlanan olumlu mesajlar ile özgüven duygusunu geliştiren çocuk okul çağına geldiğinde ise öğretmen ve arkadaşlarından aldığı geri dönüşlerle özgüvenini geliştirmektedir (Kulaksızoğlu, 2004: 45).

1.1.6. Ergenlik Döneminde Özgüven

İnsanın hayatı süresince, özgüvenin her dönemdeki önemi ayrıdır. Ergenlik çağlarında kimliğini oluşturmaya çalışan ergen, çevresinden gelen geri bildirim ile özgüven duygusunu da kazanmaktadır. Toplum tarafından kabul edildiğini düşünen ergen, olumlu kimlik kazanarak kendisinin değerli olduğunu düşünür ve kendisine olan saygısında da artış gözlenir (Koç, 2004: 239).

Ergenlik çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak hayatın pek çok alanında ilerlemeler gerçekleşmektedir. Bu dönemde kurulan ilişkiler daha karmaşık hale gelerek yetişkinlerinkine benzemeye başlamaktadır. Bu nedenle ergenlerin

omzuna oldukça sorumluluk yüklenmektedir. Bu bağlamda bireyin ilk kez karşılaştığı sorunlara ilişkin çeşitli çözümler üreterek problemlerle başa çıkma yetisini geliştirmesi gerekmektedir. Bu sebeple, ergenlikte bireyin duygu ve fikirlerini karşı tarafa iletmesinde zorlanarak kararsız bir tutuma sahip olmaktadır. Bu süreçte, ergenin bu zorluklarla başa çıkmasında pek çok unsur rol almaktadır, özgüven duygusu da bu unsurlardan biridir. –Ergenlik çağında bireyin özgüven seviyesini ve bağlantılı diğer psikolojik unsurları etkileyen birçok faktör vardır: bunlar, sosyo-ekonomik seviye, zeka, genetik, beslenme tarzı, kardeş sayısı, kardeşler arasındaki sıralama, gidilen okul vs. gibi (Kasatura, 1998: 34)Bütün psikososyal gelişme dönemleri içinde ergenlik, en kritik değişmelerin, davranışlarda en çarpıcı bocalamaların yer aldığı dönemdir. Ergenlik, bireylerin aynı anda kendilerini farklı duygulara sahip olduklarını hissettikleri ve yeni tecrübeler edindikleri bir dönemdir. Bu dönemde ergenler kendilerini aileden ayrı ve kuvvetli bağlara ihtiyacı olan kişiler olarak hissetmektedirler (Aydın, 2005: 47). Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası dönemi 12-18 yaşlarını yani ergenlik dönemini kapsar. Ergen, bu dönemde kimlik karmaşası yaşamakta ve sürekli bir arayış içindedir. Bu dönemde ergen çeşitli sorulara cevap arar. Özellikle “Ben kimim?” sorusu çok önemli hale gelir (Akın, 2007: 23).

Yoğun bir kimlik arayışı içinde olduğu bu dönemde, ergenin sağlıklı bir kimlik edinebilmesi için sahip olması gereken duyguların başında özgüven gelir.

1.1.7. Özgüven Oluşumunu ve Gelişimini Etkileyen Faktörler

1.1.7.1. Ana-Baba Tutumları

Ebeveynlerin çocuğa karşı davranışları çocuk üzerinde kalıcı etkilere sahip olup, çocuğun ileriki yaşamında bürüneceği kişiliğinin belirleyici faktörlerinden biri haline gelmektedir. Bireylerin doğum süreciyle başlayan yaşam koşusunun başlangıcını aile oluşturur ve bireyin bu süreçte ailesi ile olan ilişkisinin güçlü olması psikolojik gelişim ve hatta özgüvene sahip olmada etkin rol alır. (Akagündüz, 2006: 52). Zeka, fizyolojik özellikler, bireysel nitelikler çocuğun biyolojik özelliklerinden olup, ilk yaşlarında şekillenmeye başlar. Kendine saygı duyması, kendini sevmesi ve kendini özel olarak algılaması, çocuğun, gereksinimlerinin ailesi tarafından karşılık bulması halinde neticelenecektir.

Diğerlerine nazaran daha küçük yaşta olan çocuklar üzerinde yapılan incelemeler, hayatının ilk üç ila dört yılında anne/babanın çocuk büyütme biçiminin çocuğun ileride sahip olacağı özgüveni belirlediği tespit edilmiştir. Çocuğun karakter ve hatta kendine güvenini etkileyen öncelikli unsur ebeveyn davranışları olup, ileriki yaşantısında erişkin bir birey olarak farklılığını buradaki kazanımları belirleyecektir. Ebeveynlerin özgüvene sahip bir çocuk yetiştirebilmeleri için kendilerine karşı, birbirlerine karşı, çocuklarına karşı güven duymaları elzem olacaktır. Ebeveynlerden birinin veya ikisinin baskısına maruz kalmış çocuk çekingen, korkak, başkalarının etkisinde kalabilen, kendine güveni eksik, fazla duygusal bir karakter yapısına bürünebilir. (Akyıldız, 2010: 939).

1.1.7.2. Akademik başarı

Öğrenim sürecinde özgüveni etkileyen bir diğer faktör de başarı durumudur. Başarılı öğrenciler derslerde aktif olup, okul ile ilgili olacaklardır. Bu durum öğrencinin özgüvenini tetikleyecek, gerçekleştirebileceği hedefler koyabilmesini sağlayacaktır. (Can, 2002: 45). Bu öğrenciler derslerde yakaladığı başarılarında öğretmen çabasını es geçerek kendini öne çıkarırken, başarısızlık halinde de kendilerine yöneleceklerdir. Kısaca öğrenim hayatının başlangıcından itibaren yaşanan akademik süreç özgüven üzerinde etkin rol oynayacaktır. .

1.1.7.3. Kendini Değerlendirme ve Çevrenin Etkisi

Özgüvene sahip olmada olumlu veya olumsuz etki edecek şekilde dış çevre faktörünün de etkisi bulunmaktadır. (Kulaksızoğlu ve Arıca, 2001: 90). Kişilerin özgüvenlerini negatif veya pozitif olarak etkileyen öncelikli etmenlerden birisi de bireyin kendine olan inancıyla diğer kişilerin görmek istedikleri arasında fark olarak açıklanabilir. Kendi ile ilgili bir olayda başarıya ulaşan bir öğrenci, pozitif duygu ve fikirlere sahip olurken, ailesinin ve öğretmenin başarıya ulaştığı olaya ait negatif fikirleri, bireyin yanıldığını düşünmesine ve kendisiyle de alakalı negatif fikirlere sebebiyet verecektir.

1.1.7.4. Zeka

Zeka düzeyi eş olan kişiler, birbirinden farklı başkaca başarı düzeyleri elde edebilirler. Güven sosyal yetenek, kullanılan metot, özgüvenin oluşturulmasına

yönelik hedef, zeka kadar başarının da öncelikli etmenlerindedir. Ancak burada özellikle belirtmek gerekir ki zeka seviyesi yüksek kişilerin özgüven ve öz saygısı da o denli yüksek olabilecektir. Zeka düzeyi yüksek çocuklar çabuk öğrenebilir ve bu durum başarıyı beraberinde getirebilir. Bu da haliyle özgüveni arttırmaya yol açacaktır. (Humpreys, 2002: 93).

1.1.7.5. Fiziksel Görünüm

Fiziksel görünüme dair pozitif ve negatif düşüncelerin özgüven üzerinde hatırı sayılır bir etkisi vardır. (Eldeleklioğlu, 2004: 115). Yapılan deneysel çalışmalarda, fiziksel görünüme erkeklere nazaran daha fazla önem veren kadınlarda, özgüven eksikliği ile fiziksel görünüm ve kilonun bağlantılı olduğu saptanmıştır. (Gander ve Gardiner, 2010). Button, bireyler arasındaki bağlantı ve kimlik oluşumunda ortaya çıkan gelişimsel sorunlarla başa çıkmakta zorlanan bireylerin, kilo ve fiziksel görünümünü kontrol altına alarak, özgüvenlerini arttırmaya yönelik çaba sarf ettiklerini ifade etmiştir. (Gökner, 2010: 85).

Humphreys'e (2002) göre özgüvene sahip çocuklar çoğunlukla kendilerini fiziksel açıdan yeterli görür ve gerekli özsaygıya sahip olurlar. Diğer taraftan, kendini fiziksel açıdan yeterli görmeyen çocukların özgüvenleri eksik olacaktır. Adolesan döneme gelen çocuğun fiziksel yapısında süratli bir değişim ve gelişim başlar. Bu hızlı süreç bazı sorunlara da sebebiyet verebilir. Bu sorunların fiziksel görünümünden kaynaklanan psikolojik sorunlar olması muhtemeldir. Adolesanın, çocukluk döneminde fiziksel görünümüyle alakalı negatif düşüncelerin varlığı özgüveni baskılayacaktır. Bireyin dış görünüşüyle alakalı negatif düşünce ve duyguların varlığı, kendinden memnun olmayan, kendine güven duymayan bir kişi olarak hayatına devam etmesine sebebiyet verebilir.

1.1.7.6. Olumsuz Baskı ve Disiplin Yöntemleri

Çocukluk döneminde otoriteye maruz kalmış kişi, hayat boyu bu dönemde kendisine uygulanmış metotların etkisi altında olacaktır. Kişinin ruhsal gelişimi yönünden pozitif bakılan metotlardan dolayı kişi özgüveni olan, toplumsal çevreyle tamamlanabilen problemsiz bir kişi halini alacaktır. Aksi durumda tatbik edilen ödül ve ceza metotları kişinin ruhsal gelişimini olumsuz şekilde etkileyecek olursa, kişi sosyal çevreyle bütünleşemeyen, özgüveni eksik kimi kişisel problemleri bulunan bir

hale gelecektir. (Koç ve Gün, 2006: 73). Susturma, dayak ve korkutma gibi metotlar kişilerin çekimsiz, korkak ve içe kapanık olmasına sebebiyet vermekle kalmayıp, kişinin kendine olan güvenini zedeleyebilir.

1.1.7.7. Sorumluluk

Sorumluluk, insan hayatının ilk sürecinde dahi anne/baba ve sosyal çevresinden aldıklarıyla biçimlenmeye başlar. Çocuğun sorumluluklarının farkında olmasında, anne/baba davranışları, aile içi tutumlar ve otorite etkili olmaktadır. Buradaki otorite, çocuğa kendisinden beklenen davranışları öğretmek, kendi idaresini sağlayabilmek, ve etik gelişimine katkıda bulunulmasını amaçlar. Sorumluluk duygusunun bireye kazandırılması sürecinde, çocuğun karşısına çıkan problemlerle kendi başına uğraş vermesinin sağlanması gerekmektedir. Bu sebeple de çocuğun cinsiyetine, yaşına ve becerilerine uygun olacak yükümlülükler verilmelidir. (Lauster, 2010: 96).

1.1.7.8. Diğer Faktörler

Özgüveni etkileyen diğer etmenlerse; cinsiyet, medeni durum, sosyal çevre, toplumsal eylemlere katılım, stres, ruhsal problemler, etkisi uzun süreli hastalıklar, ihmal, cinsellik, ölüm, işsizlik, iş göremezlik vb. sayılabilir. (Pişkin, 2000: 100)

1.2. RİSK ALMA DAVRANIŞI

1.2.1. Risk Alma Davranışının Tanımı

İfade biçimi olarak risk zengin bir kavramdır. TDK' ya göre zarara uğrama tehlikesi, Strum (1971) için kimi kötü sonuçların gerçekleşme paydasıdır. Diğer bir ifadeye göre üzerinde denetim sağlanamayan faktörlerin negatif sonuçlara sebep olmasıdır. (Rosenbloom, 2003). Kısaca bir olgunun beklenenden daha farklı bir biçimde şekillenmesi hali risk olarak açıklanabilirken, temel olayın olası sonuçlarının farklılığına göre çeşitlilik sergilediği ifade edilebilir. (Robinson, 2011).

Tehlike kavramıyla ilişkilendirilen risk aynı zamanda fayda kavramıyla da ilişkilidir. Bununla ilgili Kayalar ve Meyer ile arkadaşları(1997) risk sonucu oluşan neticelerin getiri olabileceğini de iddia etmişlerdir. Yine başka bir ifade olan Tay

vd.(2009) ise, risk sonucunda önemli ölçüde faydaların da sağlanabileceğini, riskin olumlu etkisi olduğu ifade edilmektedir. .

1.2.2. Risk Altında Olma

Mevcut risk altına bulunmak kişilerin risk alma tutumu üzerinde etkilidir. . Risk altına olma kişinin mevcut hali hazırda riskli bir hal içinde bulunmasını ifade eder. (Taylor, 2010). Kişilerin risk algılama tipleri üzerinde psikolojik hal, olaylar karşısındaki stres düzeyleri, riske sebep sorunları algıma tipleri, yakın sosyal çevre gibi faktörler önemli rol oynamaktadır. (Beghetto, 2009).

1.2.3. Risk Altında Olmayı Yaratan Etkenler

1.2.3.1. Genetik Etkenler

Sistem biyolojik açıdan incelendiğinde hem genetik faktörlerin hem de hormonlar ve onlardaki değişimlerin doğrudan doğruya risk alma tutumunda etkili olduğu gözlemlenmiştir. Genetik faktörlerle; kültürel faktörler, çocuklukta oluşan erken deneyimler ve çevresel şartlar arasındaki farklılıkların belirlemesi güçtür. (Alexander vd, 1990). Genetik faktörlerin etkisi üzerine yürütülen araştırmalarda bazı genlerin suça ve şiddete yönelim eğilimine sebep olduğu iddia edilmekle beraber risk alma tutumuna tek başına açıklama getirememektedir (Çiftçi, 2006).

‘Suç İşleyen Birey’ adlı doğuştan suçlu olan bireyleri konu edinen çalışmada Lombroso, bu kişilerdeki fizyolojik ve zihinsel olağandışlıklarda doğrudan risk alma tutumundan ziyade bu unsurlardaki bozulma ile bağlantılı olarak ifade edilir. (Korkmaz, 2002).

İkizler üzerinde çevresel ve genetik faktörlerin risk alma tutumları üzerindeki etkili olup olmadığını araştıran J.Q.Wilson ve Hernstein, bu araştırma neticesinde kalımsal sebeplerle biyolojik faktörlerin etkili olduğu kanısına varmışlardır. Ancak üzerinde denetim sağlanamayan değişkenler ve korelasyon neticeleri sebep sonuç ilişkisini aksettirememesi sebebiyle sonuç iddialar güçlendirilememiştir. (Koç, 2014).

1.2.3.2. Ailesel Etkenler

Byrnes(1999), adolesanlarda risk alma tutumunun toplumsal ve duygusal faktörlerle ilişkisinin araştırıldığı incelemede 269 İsraili adolesanın ne sıklıkla riske girdiğini, ailesi ve onlarla olan iletişimini, sosyal çevrelerinin üzerlerindeki etkisini, saldırgan davranış ve depresif hal ve durumlarını incelemiştir. Yapılan araştırma neticesinde sosyal çevrenin erkekler üzerinde, aile ve onlarla olan iletişimin kadınlar üzerinde doğrudan etkisi olduğu verilerine ulaşılmıştır. Aile ilişkilerinin sağlam olması, risk alma oranını negatif yönde etkilerken, sosyal çevre ile ilişkilerin iyi olması risk alma oranını pozitif yönde etkilemektedir.

Adolesanların risk alma tutumlarındaki başka bir araştırmaya imza atan Skaar (2009), aile ve sosyal çevre ilişkileri baz alarak yaptığı lise ile üniversitelerden 429 talebeyi kapsayan çalışmada, cinsiyet ve sınıf düzeyinin etkili olduğu kanısına varmıştır. Neticeye göre erkelerde risk alma oranı sınıf düzeylerine göre farklılık gösterirken kızlarda bu bağlantının çok daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

1.2.3.3. Çevresel Etkenler

7. ve 12. sınıfta öğrenim gören 2701 adolesanı kapsayan çalışmada risk alma tutumu ve çevresel faktörler arasındaki ilişki incelenmiş olup bireyler arasındaki ilişkiler ve bireysel niteliklerin adolesanlarda risk alma tutumunu etkileyen faktörler olarak belirlenmiştir.(Aydoğan, 2007). Yapılan araştırmada cinsiyet, toplumsal ve ekonomik çevre düzeyi, yaş, ırk gibi etmenlerle bağlantısı ele alınmıştır.

Yapılan çalışma neticesinde akademik başarı, yine akademik olarak başarılı okullarda eğitim görüyor olmak, aile ve sosyal çevre ilişkilerinin iyi olması düşük risk alma tutumu ile ilişkilendirilmiştir. .

1.2.3.4. Psikolojik Etkenler

Geçmişten bugüne yapılan psikolojik araştırmalarda riske girmenin bireysel nitelik olarak nitelendirilmesine karşın günümüzdeki psikoloji çalışmalarına göre bu niteliğin başarıya gereksinim, dışa dönüklük ve asabiyet gibi etmenlerle farklılık gösterdiği ve bunların doğrudan risk alma tutumu üzerinde rol oynadığı saptanmıştır. (Greene vd., 2000).

Risk alma tutumu üzerinde etkili bir diğerk faktörde kişilerin psikolojik koşul ve şartlarıdır. Örneğın, olumlu duygu durumu içerisinde olan kişiler riskli olaylar karşısında pozitif yönleri baz alarak riske girebilme oranlarını daha da arttırırlarken, olumsuz duygu durumu içerisinde olan bireyler ise riskli olaylar karşısında negatifte odaklandıklarından riske girebilme konusunda isteksiz olacaklardır..(Arnett ve Balle-Jensen, 1993).

Risk alma tutumuna etki eden bir başka etmen ise strestir. Stres faktörünün etkinleşmesiyle beraber kişilerin riskli konulara yaklaşırken olduklarından daha da riskli algıladıkları saptanmıştır.(Bayar, 1999). Stresle ilgili yapılan bir araştırmaya göre kişilerin riskli olaylarla alakalı çokça kafa yormalarının stres düzeyinde artışa sebep olup, zaten riskli olan olayı daha da riskli bulmalarına sebep olmaktadır. Bu da risk alma davranışında azalmayı sağlamaktadır (obanoğlu, 2008).

1.2.3.5. G

Kırsaldan kente göç eden kişilerde olağan toplumsal çevreden ayrılma, maddi ve manevi yardımda eksilme, oluşan işsizlik ve bununla birlikte oluşabilecek zararlı yollara yönelim, gecekondulaşma gibi olaylar vuku bulmaktadır. Zamanla oluşan gecekondulaşma yapılaşmaları toplumsal ve kültürel bir geçiş alanı olmakla beraber kişiye ait olduğu olduğu gruptan farklılaştıran ve yeni bir sosyal çevrede yaşamaya mecbur bırakan bölgeler olması sebebiyle birtakım adaptasyon problemlerine yol açmaktadır. Bu problemler hem suça yönelimi hem de kültür kargaşasını arttırmaktadır.(Tümtaş, 2007).

Göç etmiş ailelerin evlatlarında suç ve şiddet eğilimine sık sık rastlanmakla beraber bunun nedenlerinden bir tanesi de şehir yaşamına adaptasyon sağlamak için çalışıp didinen ebeveynlerin bu sıkıntılı süreci hane içindeki ilişkilerine de yansıtmasıdır. Ebeveynlerin geçmiş yaşantılarına ait adetlerini kendileri devam ettirmek istediği gibi çocuklarını da bu konuda baskılamaktadır. şehre daha hızlı uyum sağlamayı yeğleyen ocuk ise bu davranışı benimsememektedir.(Gülşen, 1997).

1.2.3.6. Diğer Etkenler

Belirtilen faktörlere ilaveten siyasal ortam, basın, maddi olanaklar, işsizlik, okul çevresi vb. etmenlerde risk alma tutumunda etkin rol oynar.

1.2.4. Risk Alma Davranışı Kuramları

1.2.4.1. Bilişsel Nedenleri Açıklamayı Hedefleyen Kuramlar

Bilişsel varsayımda kişilerde risk alma davranışının sonuçlarından daha çok davranışın sebebi üzerinde durulmuştur (Yaman ve Köksal, 2014). Bilişsel teoride kişinin riski idraki ve risk alma sürecinde karar alma mekanizmasının işleyişi ifade edilmektedir. Bu sebeple kişinin risk taşıyan veya taşımayan tutumları ile alakalı tercihleri, kişinin düşünce ve değerlerini aktarması halinde bu tercih rasyonel olacaktır.

Yetişkin bireylerin karar alma sürecinde etkili beş temel unsur bulunmaktadır George, (1995) muhtemel opsiyonları belirlemek olası sonuçları açıklamak olası neticelerin kabul görülebilirliğini ölçmek sonuçların mümkün olma ihtimalini ölçmek bu ölçüleri bir araya getirerek karara varmaktır.

1.2.4.2. Toplumsal Kavrama Sürecini İçeren Kuramlar

Bandura tarafından şekillendirilen toplumsal kavrama yaklaşımlarında merkez nokta riskli tutumu ifade olmayıp, tutumun sebeplerinin araştırılmasıdır. Bu yaklaşıma göre kişiler göstermiş oldukları riskli tutumları daha önceden izledikleri olaylar sebebiyle göstermektedirler. Örneğin; madde kullanımının sık görüldüğü bir aile ortamında yetişen kişiler de madde kullanımına eğilim göstermektedirler. Bu da, kişilerde madde kullanımıyla alakalı olayların birbirini izlemesine neden olmakla birlikte benzer örüntü riski tutumlara da uygulanabilir. (House, 2002).

İfade edilen bu yaklaşıma göre aile ve yakın arkadaş çevresinde incelenen tutumlar baz alınarak kişinin tutumlarını da biçimlendirmektedir. Gerçekleştirilen incelemeler neticesinde kişi, kendi tutumuyla alakalı pozitif bir davranışa sahip olmuş olacaktır.

Örnek verecek olursak; sigara tüketen anne/babanın bu tutumu ya da madde kullanan yaşlıların toplumsal yakınlıklarında daha rahat tavır sergilemesi kişi de bu tutumlara karşı pozitif düşüncelere sebebiyet verir. (Daşci ve Yaman, 2015).

1.2.4.3. Sosyal Bağlanma ve Geleneksel Bağlanma Kuramları

Sosyal bağlanma teorisine göre, kişinin kanunlara karşı gelme eğilimi bulunmaktadır ve bunun toplumsal olarak denetimi sağlanmaktadır. Sosyal kontrol teorisinde Walter ve Reckless iç ve dış koruma terimlerine başvurur. Dış koruma kişinin aile, okul ve sosyal çevre gibi değerleriyle olan bağıyla ilişkilendirilir. Bu durum adolesanı sapkın tutum ve hareketlerden uzak tutacaktır. İç koruma görüşü ise benlik denetimi, engelleme tahammülü, başa çıkma kabiliyeti gibi bireysel nitelikleri ifade etmektedir. (White, 1989). Hirshi'ye göre toplumsal denetimi sağlayan dört ilişik mevcuttur; birinci olarak belirlenen bağlanma, bireyle diğer bireyler arasındaki bağlılığı ifade eder. İkinci olarak uzlaşma ele alınır; aldığı kararlara itaat, sözleşmeleri uygulamak uzlaşma olarak ifade edilir ve bireylerin klasik kurumlarla iletişimini ve onların amaçlarıyla uzlaşma sergilemelerini anlatır. Üçüncü ilişik ise katılım olarak ifade edilir. Klasik faaliyetlere dahil olmayı anlatır. (Ev temizleme, ders çalışma vb.)

Dördüncü ilişik ise inanıştır. İnanç kişinin çevreye dair esas değerleri onaylamasını anlatır. Böylelikle başta ailesine, arkadaşlarına bağlı olan, okulda devamlılık sağlayan, sorumluluk alan, sosyal çevresindeki genel yargılara inanan birey böylelikle suça karışmayacaktır. Aksi halde durum bu şekilde sonuçlanmayacaktır. (Agnew, 1985).

1.2.4.4. Kişilerarası Özelliklerin Etkilerini İnceleyen Kuramlar

1.2.4.4.1. Sosyal Ekolojik Model

Kumpfer ve Turner genel stres ve okul stresinin riskli tutumlara sebep olduğunu ifade etmektedir. Okulda yüksek düzeyde stresle karşı karşıya kalan adolesan stresten uzaklaşmak için risk almaya yönelimli sosyal çevre edinecek ve kendisi de bu tutumları gösterebilmek için cesaret alacaktır. Bu modele göre düşük akademik benlik yeterliliği, okulla ilgili stresin birincil kaynağıdır (Külcü, 2015).

1.2.4.4.2. Kendi Saygınlığını Azaltma Modeli

Toplum tarafından devamlı olumsuz şekilde nitelendirilen kişilerde benlik saygısı yeterli olmamaktadır. Kişinin fayda görmemesi ya da kabul edilmediğini düşünmesiyle beraber kendini korumaya çekerek klasik rol modellerine

yabancılaşabilir, standart olana karşı çıkabilir, kendisiyle alakalı negatif düşüncelerle de değerlendirme yapabilecek dostluklardan oluşan bir sosyal çevre oluşturabilir. (Parsons vd., 1997).

1.2.4.4.3. Çoklu Aşamalı Sosyal Öğrenme Modeli

Akers ve Simons adolesanlarda risk alma tutumuyla alakalı bireysel nitelikleri üç kademeli bir sistem halinde değerlendirmişlerdir:

1. Kademe: Risk alma tutumuna sebep olabilecek olaylar şu şekilde ifade edilebilir; ebeveynin doğrudan uzak tutumu, yardımda bulunmayan ve kılavuzluk yapmayan ebeveyn ile geleneksel birikimleri umursamayan bir modelle karşı karşıya olunması.

2. Kademe: Risk alma tutumu içerisinde olan adolesanın toplumsal konulardaki kabiliyetlerinde ortaya çıkan eksiklikleri kapsar. .

3. Aşama: Tutumun test halinden alışkanlık durumuna geçişini ifade eder. Ebeveyninde benzer davranışlarda bulunması, kişinin stresli olması, sosyal çevrenin cesaretlendirmesi, etkili olmayan üstesinde gelme yetisi ve beraber risk alma tutumunun sık sık devamlılığının sağlanması gibi nedenler buna sebep olacaktır.

Bu sistemde merkez olan nokta, risk alma tutumunu indirekt olarak etkileyen unsurlar, kişisel nitelikler ve tutumu sürekli hale getirmeye sebep olan etmenlerdir. (Gülgez, 2007).

1.2.4.4.4. Aile Etkileşim Modeli

Bu sistemde ebeveynler ve çocuk bilhassa ana ile çocuk arasında olan bağ ve bağlanma tipi konu edilir. Bu sistemde anne ve çocuk arasındaki bağlanma neden ve neticeleri şöyle ifade edilmiştir:

Anne ile çocuk arasında gelişen bağlanmanın sebepleri; ebeveynin geleneksel kıymetlerinin bulunması, aile içerisindeki güçlü ruhsal uyum ile yardımcı ve yol gösteren anne/baba modeli halinin olması.

Anne ile çocuk arasında olan bağlanma neticeleri; çocukta klasik adetlerin benimsenmesi ve uyumlu bir adolesan süreci sonucunda daha az risk alma tutumu. Bu sebeple ebeveynleriyle arasındaki bağ ve iletişim yeterli olmayan adolesanlar risk alma tutumunu arkadaş çevresini de içine alan yakın sosyal çevreyle bağ kurarak sergileyecektir. (Dönmez, 2007).

1.2.4.5. Bütünleştirici Kuramlar

1.2.4.5.1. Problem Davranış Kuramı

Jessor(1977) 'un ilerlemesini sağladığı bu yaklaşım toplumsal açıdan sorunlu olan ve toplumsal standartların karşısında olan tutumları ifade eden bir kuramdır. Burada merkez nokta, sorunlu tutumun öğrenilen bir tutum kabul edilip belirli bir hedef için yapılan, işlevsel bir araç olduğudur. Bu teoriye göre genç yaşta sorunlu alkol tüketimini, madde kullanımını, saldırgan tutumlar ve erken cinsel ilişki gibi tutumlarda riskli davranışlar olarak değerlendirilir.(Akt.,Donovan, 1996). Bu teori son yıllarda adolesanlardaki aykırı ve fonksiyonel olmayan tutumları ifade etmede etkin bir görüş kabul edilir.(Steinberg ve Morris, 2001, Akt. Kuru, 2010).

Jessor'a (1977) göre adolesanların kimi başarıları sağlayabilmek amaçlı farkında olarak riskli tutumlarda bulduklarını iddia eder ve bunları şu şekilde açıklar:

Bunlar;

- 1) Yaşamlarını kontrol etme
- 2)Erişkin otoritesi ile geleneksel standartlara kabul göstermeme ,
- 3) Başarısızlık, eksik görme, kısıtlanma ve endişe gibi duygularla başa çıkma
- 4) Sosyal çevresinde kendini ispatlama
- 5) Kişisel kimliğini kabul ettirme
- 6) Erginliğini duyurma şeklinde ifade edilir. (Arnett, 1992).

Jessor (1991), risk alma tutumunu sorunlu tutum olarak açıklayan kuramcılarının öncülerindedir..Jessor'a göre adolesan dönemde gözlemlenen sorunlu tutum veya dışa yönelim problemlerinin temelini, adolesan dönemdeki karakter ve toplumsal çevresindeki geleneklere adaptasyon sağlayamama oluşturur. Geleneklere adaptasyon sağlayamayanlar aykırı tutumlara müsamaha gösteren, belirli bir sosyal toplulukla ilişkisi olmayan kişilerden meydana gelmekle beraber bu tür çevrelerde yaşayan gençlerin madde kullanma, riskli cinsel ilişki gibi bir çok riskli tutum sergilemesi olası olacaktır. (Jessor, 1991; Akt: Deniz, 2011).

Bu kuramın esas görüşü adolesanların diğer yaş gruplarına nazaran çok daha fazla sorunlu tutum gösterdiğidir. Velhasıl sorunlu tutumlar adolesanlara erişkin konumunun bir yansımasını sunar, adolesanlarsa bu tutumları gerçekleştirerek erişkin konumuna gelebilecekleri düşünürler. Sorunlu tutumlar adolesan dönemi sonra

azalır, çünkü birey zamanla erişkin olduğunu ispatlama zorunluluğu hissetmez. (Arnett, 1992). Burada Jessor, riskli tutumlara dahil olma yöneliminde olan adolesanların ortak bazı niteliklerinden bahseder ve bunları, kendileri, sosyal çevreye karşı müşterek yaklaşımları, idrak ve değerleri olarak açıklar. Bilimsel açıdan başarıya değer vermeyen, kendine saygısı ve inancı az, sorunlu tutumları normalleştiren adolesanların diğer adolesanlara nazaran bu tutumları benimseme oranları daha yüksek olacaktır. Üstelik, sorunlu tutumlardan herhangi birini uygulama diğerlerini de uygulayabilme ihtimalini yükseltecektir. (Alexander ve ark., 1990; Akt: Gülgez, Ö. 2007).

1.2.4.5.2. Akran Grupları Kuramı

Bu sistemde dikkat çekilmek istenen faktör arkadaş grupları yani yakın sosyal çevredir. Bununla beraber risk alma tutumu arttıran faktörler arasında ruhsal özellikler, davranış ve inançlar ile bunlara bağlılık düzeyi, sosyal yapılar gibi etmenlerin etkin olduğu iddia edilir. (Boyer, 2006).

1.2.4.6. Davranışsal Aile Sistemi Modeli

Ajzen ve Fisbein, sebepleri açıklanmış faaliyet kuramındaki inanç ve davranışlara ‘benlik yeterliliği’ teriminin de ilave edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Tutumun başarıyla sonuçlandırılması için üzerindeki denetimin veya tutumun zor ya da kolay algılanması olarak idraki benlik yeterliliği olarak açıklanır ve kişilerin tutumunda etkin olarak rol almaktadır. Kişinin tutumlarındaki denetim sonucu başarılı olduğunu düşünmesi o tutum için daha fazla çaba göstermesine sebep olurken aksi halin çabaya yer bırakmadığı sonucuna varılmıştır. Kişinin toplumsal baskıya direnme gücü ise reddedici benlik yeterliliğiyle açıklanır. (Beyth-Marom ve Fischhoff, 1997).

1.2.5 Risk Alma Davranışıyla İlgili Bazı Çalışmalar

Çiftçi'nin (2006) yaptığı incelemede, yaş aralığı 11-18 olarak belirlenmiş 459 adolesanın kişilik ve risk alma yöntemleri ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Göze alınan riskli davranışların yaşla orantılı olarak arttığı tespit edilmiştir. Farklılık cinsiyette de kendini göstermiş, erkekler kızlara nazaran riskli davranışlarda daha önde olmuşlardır. Adolesanlarda riskle alakalı muhakeme ve davranışlar arasında olumsuz negatif bir bağlantı tespit edilmiştir. Cinsiyet, kişilik ve karakter özellikleri, yaş, risk hakkındaki düşünceler risk alma tutumunu etkileyen değişkenlerdir.

Cinsiyet ve yaş baz alınarak yapılmış olan Clifford ve Chou'un (1991) 13-18 yaş aralığında bulunan 280 adolesanı kapsayan incelemesinde, bu faktörlerle ilgili olarak ciddi anlamda farklılık tespit edilmiştir. Burada sınıf bazlı ele alırsak, risk alma tutumu 7. sınıftan 11. sınıfa doğru artarken bu oranın üniversiteye geçişle azaldığı gözlemlenmiştir.

Lise talebelerinde de risk alma tutumunu etkileyen etmenler hakkında inceleme yapılmıştır. (Galavoti ve Lovick, 1989). İncelenen grup meslek ve düz liselerden rasgele seçilmiş 861 talebeden oluşmaktadır. İnceleme neticesinde, 207 sigara kullanan adolesanın aile ve yakın çevresinde de sigara kullanımının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu yaş grubu aralığında bulunan ergenlerin sık sık gözlemlenen risk alma konuları sınavlarda konuşma ve kopya, okuldan kaçma olarak tespit edilmiştir. Bunlara ilaveten sık olmamakla beraber ehliyetsiz araç kullanma, çatışmaya dahil olma gibi davranışlarda söz konusu olmaktadır. Diğer bir araştırmada ise, 257 adolesanı kapsayan, yaş aralığı 9-12 aralığında bulunan bireylerin alkol kullanımının, risk ve heyecan arama tutumunu nasıl etkilediği gözlemlenmiştir. (Weiner, 1994). Bu durum yaşla birlikte artış göstermekle beraber, son bir yıl içerisinde alkol tüketiminin risk ve heyecan tutumuyla ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda alkol kullanımının artmasıyla risk alma tutumunda da artış gözlemlenmesi başka bir sonuç olarak elde edilmiştir.

Bireysel ve toplulukçu medeniyetlerdeki kişilerin cinsiyetlerine göre risk alma tutumlarının farklılıkları Gezer, İlhan, Şahin (2014) tarafınca yürütülen araştırmada gözlemlenmiştir. Kanada, Türkiye ve Kosova olmak üzere araştırmaya 3 ülkede toplam sayısı 1151 olan 17-22 yaş aralığında üniversite talebeleri katılmıştır. Sonuçlar incelenip diğer medeniyetlerle karşılaştırma yapıldığında Kanada'da araştırmaya dahil edilen bireylerin risk alma konusundaki eğilimlerinin çok daha

fazla olduğu saptanmıştır. Üç ÷lkede de kızların erkeklere nazaran risk alma tutumları daha fazla gözlemlenmiştir. Diğer bir sonuç ise Kosova'dan araştırmaya dahil edilen bireylerin toplulukçu özellikler gösterirken, Kanadalı bireyler bireysel özellikler göstermişlerdir. Türkiye'den katılan bireyler ise Kanadalılara nazaran aile ve çevre ilişkileri bakımından risk alma tutumları Kosovalılara daha yakın gözlemlenmiştir.

Adolesanların kimlik statülerinin ve cinsiyetin risk alma tutumunu üzerinde etkisi İlhan ve diğerleri(2013) tarafından yapılan araştırmada gözlemlenmiştir. Araştırmada baz 315 üniversite öğrencisine dağıtılan anket sonuçlarında kadınların daha az risk alma tutumu sergilediği yani cinsiyetin risk almada etkili olduğu, kimlik statüsü açısından ise dağınık ve başarılı bireylerin risk alma tutumunun daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Başka bir inceleme ise arkadaşlarının izlemesinin adolesanların risk alma tutumu üzerindeki etkisi üzerinedir. (Neihart, 2010). Kumar oynamak ya da oynamamak hakkında sunulan alternatif seçimlerde karar alma yetkisi 52 adolesmana tanınmıştır. Ayrıca bu kararlarının kar veya zararla sonuçlanabileceğinin bilgisiyle beraber, bu kararları alırken bir kısmına yalnız oldukları söylenirken bir kısmına ise yan odada da arkadaşı tarafından kendisinin gözlemlendiği bilgisi verilmiştir. . Sonuçlara göre arkadaşlarınca izlendiğini bilen bireylerin daha fazla risk aldığı ve zararın yüksek seviyelere çıktığı verilerine ulaşılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1.ARAşTIRMANIN AMACI

Spor Yöneticilerinin risk alma eğilimleri ve özgüvenleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Güney Marmara'da (Çanakkale, Balıkesir, Bursa, Bilecik) birçok profesyonel spor kulübü bulunması ve bölgede daha önce böyle bir çalışmanın yapılmaması kulüplerin gelişime açık yönetici grubunun istekli olması bu çalışmanın yapılma amaçlarındandır. Güney Marmara'da Spor yöneticisi profilini ortaya koymasının yanı sıra daha sonra yapılacak olan benzer araştırmalara da ışık tutması adına önem göstermektedir.

2.2.HİPOTEZLER

Araştırmanın ana hipotezi ‘Risk alma eğilimi ve Özgüven arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır’ şeklindedir.

Alt hipotezler ise;

H1: Risk alma eğilimi açısından cinsiyet değişkenine göre fark vardır.

H2: Risk alma eğilimi açısından yaş değişkenine göre fark vardır.

H3: Risk alma eğilimi açısından medeni durum değişkenine göre fark vardır.

H4: Risk alma eğilimi açısından eğitim düzeyi değişkenine göre fark vardır

H5: Risk alma eğilimi açısından yöneticilik tecrübesi değişkenine göre fark vardır.

H6: Risk alma eğilimi açısından gelir değişkenine göre fark vardır.

H7: Özgüven açısından cinsiyet değişkenine göre fark vardır.

H8: Özgüven açısından yaş değişkenine göre fark vardır.

H9: Özgüven açısından medeni durum değişkenine göre fark vardır.

H10: Özgüven açısından eğitim düzeyi değişkenine göre fark vardır.

H11: Özgüven açısından yöneticilik tecrübesi değişkenine göre fark vardır.

H12: Özgüven açısından gelir değişkenine göre fark vardır.

2.3.EVREN ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni Marmara bölgesinin güneyindeki (Çanakkale-Balıkesir-Bursa-Bilecik illerinde) profesyonel spor kulüplerinin yöneticilerini kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini ise araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden ve amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak seçilen 200 spor yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmada nicel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır.

2.4.SINIRLILIKLAR

Bu araştırma 2018-2019 yılında Marmara bölgesinin güneyindeki (Çanakkale-Balıkesir-Bursa-Bilecik illerinde) profesyonel spor kulüplerinin yöneticileri arasından random seçilen 200 kişinin verdiği cevaplarla sınırlıdır.

2.5.VERİLERİN TOPLANMASI

Veri toplama anket yöntemleri aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Spor yöneticilerinin risk alma eğilimlerini ölçmek için, Hisrich ve Peters (1998) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Erdun (2011) tarafından gerçekleştirilen 7 maddeden oluşan ‘Kesinlikle Katılmıyorum’ ile ‘Kesinlikle Katılıyorum’ şeklinde derecelenen 5 li Likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı : 0,78

Spor Yöneticilerinin Özgüvenlerini ölçmek için ise, Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Erdun (2011) tarafından gerçekleştirilen 10 maddeden oluşan ‘Kesinlikle Katılmıyorum’ ile ‘Kesinlikle Katılıyorum’ şeklinde derecelenen 5 li Likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı : 0,81 ‘dir.

2.6.VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada toplanan veriler SPSS 22 programına girilerek kodlanmıştır. Sosyo-demografik değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri tablollaştırılmıştır. Özgüven ve risk alma ölçeği puanlarının sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşma durumunu araştırmak bağımsız örneklem t testi ve Anova testi kullanılmıştır. Özgüven ve risk alma ölçeği arasındaki ilişkiyi ölçebilmek için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır (Kalaycı, 2009).

Analizin diğer bir aşamasında maddelerin normal dağılım özelliklerine ne düzeyde sahip oldukları, eğiklik ve basıklık katsayıları hesaplanarak incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre 3'ten büyük eğiklik ve 10'dan büyük basıklık değerlerine rastlanmamıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov – Smirnov testi kullanılarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda verilerin normal dağılıma uygun olduğu saptanmıştır.

2.7. ÖLÇEKLERİN GÜVENİLİRLİK TESTİ

Yapılan çalışmaların analizlerinde güvenilirlik dikkat edilmesi gereken bir konudur. Bu sebeple, ölçeklerin güvenilirliğini ölçmek için farklı analizler kullanılmaktadır. Bunlar; test-yeniden test, alternatif formlar ve içsel tutarlılık analizleridir. Likert ölçeğin uygulandığı analizlerde içsel tutarlılık ölçümü yapılmaktadır. İçsel tutarlılığın ölçülmesinde en çok kullanılan yöntem Cronbach alfa olarak da bilinen alfa katsayısıdır (Altunışık vd., 2007:114-115). Bu araştırmada da bu metodla hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik testi kullanılmıştır.

Tablo 2. Spor Yöneticilerine Uygulanan Ölçeklerin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçekler	Alfa katsayıları
Risk Alma Eğilimi	0,78
Özgüven	0,81

Cronbach alfa katsayılarına bakıldığında ölçeklerin güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.7.BULGULAR

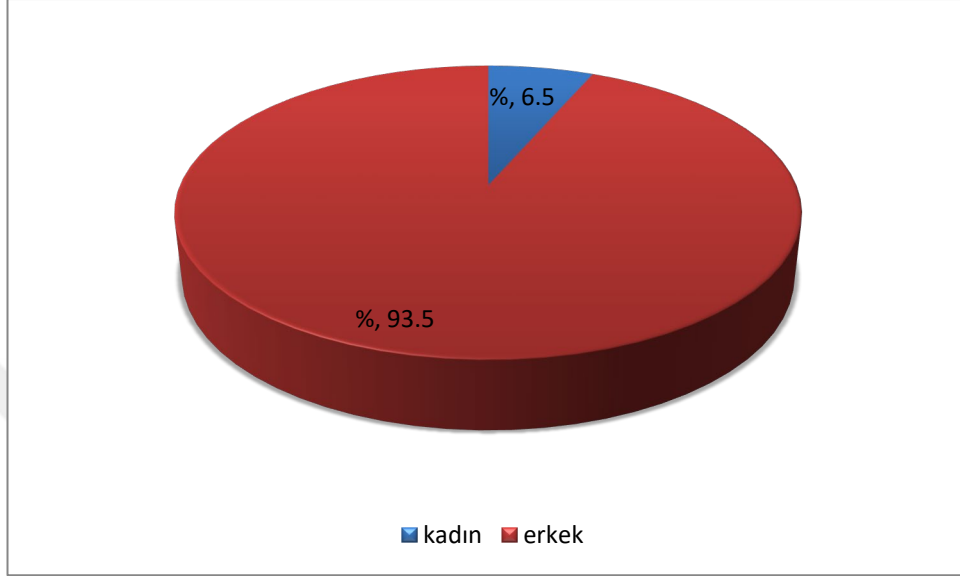
2.7.1.Sosyo Demografik Bulgular

Tablo 3.Cinsiyet Dağılımları

	<i>f</i>	%
Kadın	13	6,5
Erkek	187	93,5
Toplam	200	100

Araştırmaya katılan spor yöneticilerinin % 6,5' i (13') kadın, %93,5'i (187'si) ise erkektir.

Şekil 1. Cinsiyet Dağılımları

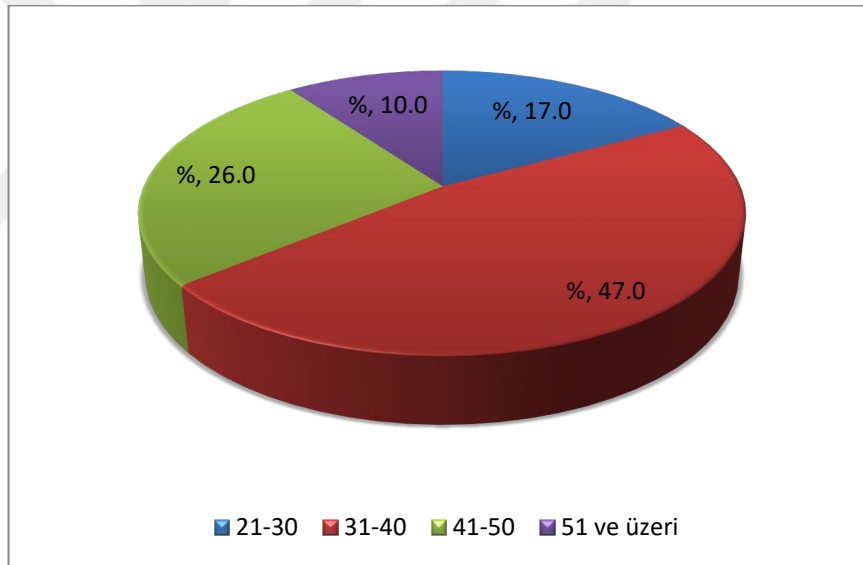
Araştırmaya katılan spor yöneticilerinin içinde erkeklerin oranı kadınların oranından daha yüksektir.

Tablo 4.Yaş Dağılımları

	<i>f</i>	%
21-30 yaş arası	34	17
31-40 yaş arası	94	47
41-50 yaş arası	52	26
51 yaş ve üzeri	20	10
Toplam	200	100

Araştırmaya katılan spor yöneticilerinin % 17'si (34'ü) 21-30 yaş aralığında, % 47'si (94'ü) 31-40 yaş aralığında, %26'sı (52'si) 41-50 yaş aralığında, % 10'u (20'si) 51 yaş ve üzeri yaş gruplarındadır.

Şekil 2.Yaş Dağılımları

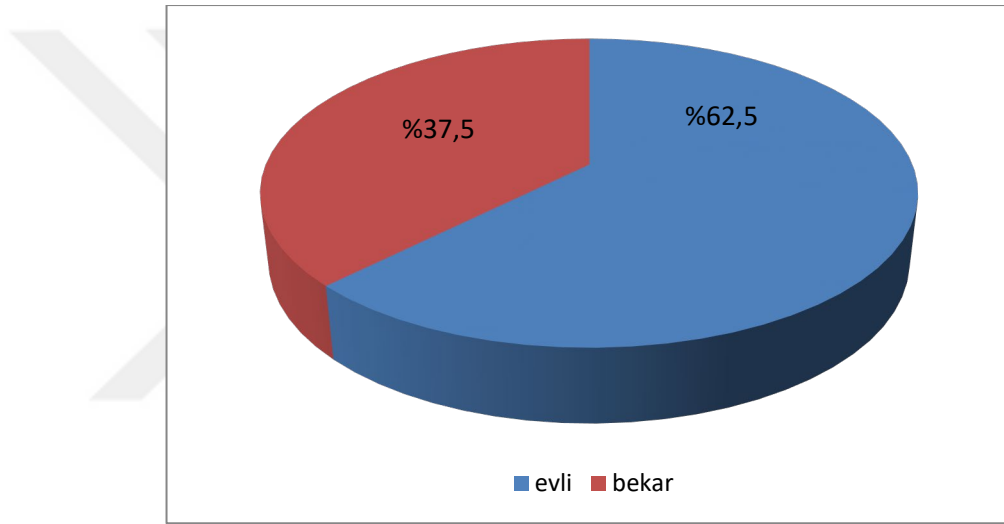
Araştırmaya katılan spor yöneticilerinin içinde 31-40 yaş grubunun oranı diğer yaş gruplarına göre daha fazladır.

Tablo 5. Medeni Durum Dağılımları

	<i>f</i>	%
Evli	125	62,5
Bekar	75	37,5
Toplam	200	100

Araştırmaya katılan spor yöneticilerinin % 62,5'i (125'i) evli, %37,5'i (75'i) ise bekarıdır.

Şekil- 3. Medeni Durum Dağılımları

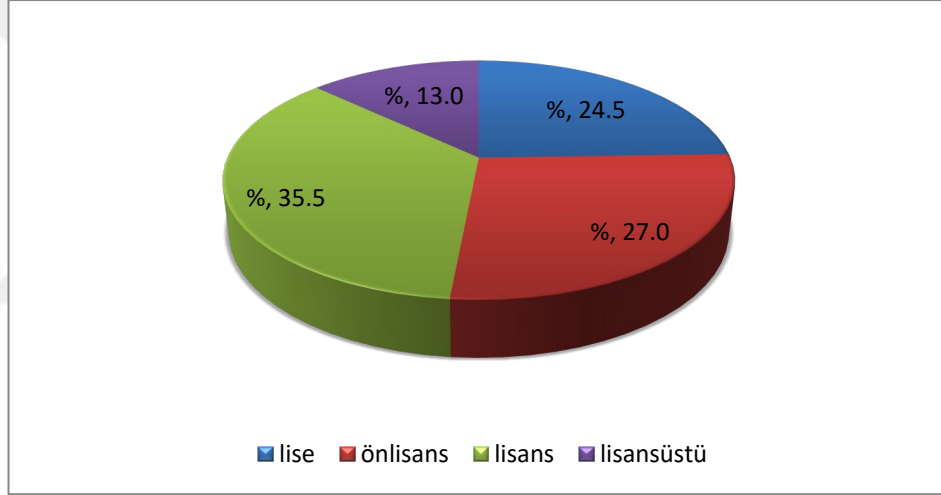
Araştırmaya katılan spor yöneticileri arasında evli olanların oranı bekar olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 6.Eğitim Düzeyi Dağılımları

	<i>f</i>	%
Lise	49	24,5
Önlisans	54	27
Lisans	71	35,5
Lisansüstü	26	13
Toplam	200	100

Araştırmaya katılan spor yöneticilerinin, % 24,5'i(49'u) lise, % 27'si (54'ü) önlisans, %35,5'i (71'i) lisans, %13'ü (26'sı) lisansüstü mezunudur.

Şekil 4.Eğitim Düzeyi Dağılımları

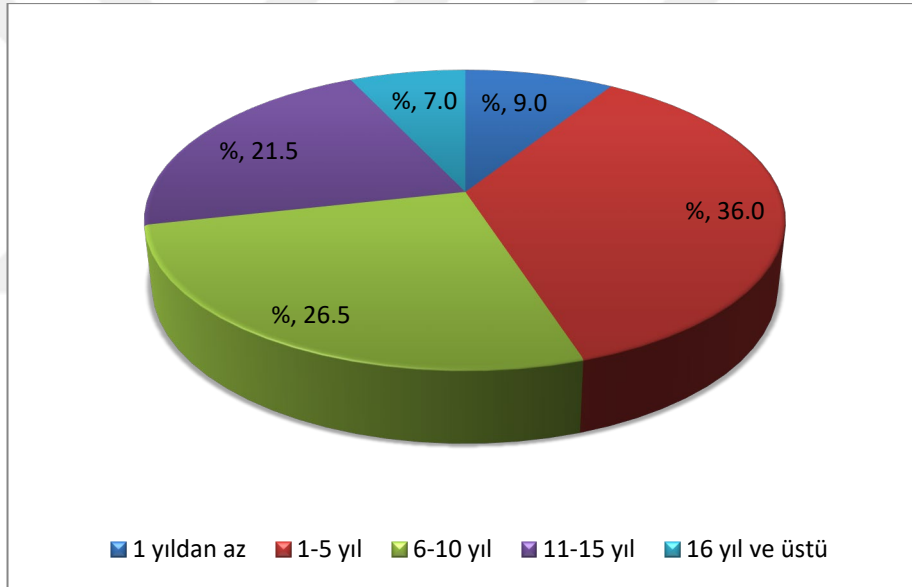
Araştırmaya katılan spor yöneticileri içinde lisans mezunlarının oranı diğer mezuniyet durumlarına göre daha fazladır.

Tablo 7.Yöneticilik Tecrübesi Değişken Dağılımları

	f	%
1 yıldan az	18	9,
1-5 yıl arası	72	36,
6-10 yıl arası	53	26,5
11-15 yıl arası	43	21,5
16 yıl ve üstü	14	7
Toplam	200	100

Araştırmaya katılanların % 9'u (18'i) 1 yıldan az, %36'sı (72'si) 1-5 yıl arası, %26,5'i (53'ü) 6-10 yıl arası, %21,5'i (43'ü) 11-15 yıl arası, %7'si (14'ü) 16 yıl ve daha üzeri yöneticilik yapmaktadır.

Şekil5.Yöneticilik Tecrübesi Değişken Dağılımları

Araştırmaya katılanlar içinde 1-5 yıl arasında yöneticilik yapanların oranı diğer yöneticilik yapma yılı değişkenine göre daha fazladır.

Tablo 8.Gelir Dağılımları

	<i>f</i>	%
2000-3000 TL. arası	11	5,5
3001-4000 TL. arası	43	21,5
4001-5000 TL. arası	64	32,0
5001-6000 TL. arası	47	23,5
6001TL ve üzeri	35	17,5
Toplam	200	100,0

Araştırmaya katılan yöneticilerin % 5,5'i (11'i) 2000-3000TL arası, %21,5'i (43'ü) 3001-4000 TL arası, %32'si (64'ü) 4001-5000 TL arası, %23,5'i (47'si) 5001-6000 TL arası, %17,5'i (35'i) 6001 TL üzeri aylık gelir elde etmektedir.

2.7.2.Risk Alma Eğilimi Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 9.Risk Alma Eğilimi Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikleri

	Min	Max	Ortalama	Standart Sapma
3. Madde “Yeni yerler, yeni yemekler ve yeni deneyimler edinmeyi severim”	1,00	5,00	3,96	0,88
6. Madde “Korktuğum şeylerin üzerine giderim”	1,00	5,00	3,85	1,01
1. Madde “Para ve yatırım konusunda risk alırım”	1,00	5,00	3,74	1,03
4. Madde “Hayatımda önemli riskler aldığımı düşünüyorum”	1,00	5,00	3,66	1
7. Madde “Hiç tanımadığım biriyle sohbet ederim”	1,00	5,00	3,61	1,03
2. Madde “Seyahat ederken hiç bilmediğim bir yola kolaylıkla sapabilirim”	1,00	5,00	3,45	0,93
5. Madde “Son 6 ay içerisinde önemli riskler aldım”	1,00	5,00	3,00	1,25

Risk alma eğilimi ölçeği tanımlayıcı istatistikleri incelendiğinde en fazla katılıma sahip olan ifade 3. madde olan “Yeni yerler, yeni yemekler ve yeni deneyimler edinmeyi severim” ifadesidir. (Ort: 3,96). En düşük katılıma sahip olan ifade ise 5.madde “Son 6 ay içerisinde önemli riskler aldım” ifadesidir.

2.7.3. Özgüven Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 10.Özgüven Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikleri

	Min	Max	Ortalama	Standart Sapma
1. Madde“Genelde kendimle barışık birisiyim”	2,00	5,00	4,10	0,77
10. Madde “Kendime karşı olumlu bir tutum sergilerim”	1,00	5,00	3,85	0,98
4. Madde “İşlerimi, diğer insanlar kadar iyi yaparım”	2,00	5,00	3,85	0,85
6. Madde “Zaman zaman yararsız biriyim”	2,00	5,00	3,81	0,95
9. Madde“Genelde kendimi başarısız hissederim”	1,00	5,00	3,80	0,98
3. Madde“Birçok iyi özelliğim var”	2,00	5,00	3,77	0,79
7. Madde“Başkalarıyla karşılaştırınca değerli bir insan olduğumu düşünürüm”	1,00	5,00	3,74	0,80
5. Madde“Fazla gururlanacak bir şeyim yok”	1,00	5,00	3,38	0,95
2. Madde“Bazen hiç iyi olmuyorum”	1,00	5,00	2,95	0,94
8. Madde“Kendime daha fazla saygı duymak isterim”	1,00	5,00	2,52	0,94

Özgüven ölçeği tanımlayıcı istatistikleri incelendiğinde en fazla katılıma sahip olan ifade 1. Madde olan “Genelde kendimle barışık birisiyim” ifadesidir (Ort: 4,10). En düşük katılıma sahip olan ise 8 madde “Kendime daha fazla saygı duymak isterim” ifadesidir (Ort: 2,52).

2.7.4.Risk Alma Eğiliminin Sosyo Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Tablo 11. Risk Alma Eğiliminin Cinsiyet Değişkeni Açısından T Testi Analizi Tablosu

	N	X	SS	T	P
Kadın	13	3,42	0,60		
Erkek	187	3,62	0,68	-1,01	0,31

Risk alma eğiliminin cinsiyete göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 12. Risk Alma Eğiliminin Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

	N	X	SS	F	P
21-30 yaş arası	34	3,66	0,57		
31-40 yaş arası	94	3,58	0,70		
41-50 yaş arası	52	3,66	0,68	0,42	0,73
51 yaş ve üzeri	20	3,49	0,75		
Toplam	200	3,61	0,68		

Risk alma eğiliminin Yaş değişkenine göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 13. Risk Alma Eğiliminin Medeni Durum Değişkeni Açısından T Testi Analizi Tablosu

	N	X	SS	T	P
Evli	125	3,59	0,71		
Bekar	75	3,64	0,62	-0,55	0,58

Risk alma eğiliminin medeni duruma göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 14. Risk Alma Eğiliminin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

	N	X	SS	F	P	FARK
1 Lise	49	3,32	0,70			
2 Önlisans	54	3,67	0,61			1-2 1-4
3 Lisans	71	3,54	0,65			2-1
4Lisansüstü	26	4,18	0,45	10,79	0,00*	2-4 3-4
Toplam	200	3,61	0,68			4-1 4-2 4-3

* $p<0,05$

Risk alma eğiliminin eğitim durumuna göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Lisansüstü mezunlarının risk alma eğiliminin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (4,18).

Yapılmış olan Tukey HSD testine göre eğitim durumu Lisansüstü olan yöneticilerin diğer eğitim durumlarına göre farklı olduğu görülmektedir. (X= 4,18)

Tablo 15. Risk Alma Eğiliminin Yöneticilik Tecrübesi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

	N	X	SS	F	P	FARK
1 yıldan az	18	3,10	0,79			1-2
1-5 yıl arası	72	3,66	0,65			1-3
6-10 yıl arası	53	3,70	0,64			1-4
11-15 yıl arası	43	3,74	0,59	4,67	0,00*	2-1
16 yıl ve üstü	14	3,23	0,72			3-1 4-1
Toplam	200	3,61	0,68			

*p<0,05

Risk alma eğiliminin yöneticilik tecrübesi değişkenine göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (p<0,05). 11-15 yıl arasında yöneticilik tecrübesine sahip olanların risk alma eğilimi diğerlerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yapılmış olan Tukey HSD testine göre Yöneticilik Tecrübesi 1 yıldan az olan yöneticilerle (X= 3,10) 1-5 yıl arası (X= 3,66) olanlar , 1-5 yıl arası (X= 3,66) olanlarla 1 yıldan az ve 6-10 yıl arası (X= 3,70) olanlar, 6-10 yıl ile 11-15 yıl arası (X= 3,74) olanlar , 11-15 yıl ile 1-5 ve 1 yıldan az olanlar, 16 yıl ve üstü olanlar (X= 3,23) ile 1 yıldan az olanlar ve 11-15 yıl arası olan yöneticiler arasında fark olduğu görülmektedir. 1 yıldan az olanların risk alma eğilimi daha düşük olduğu saptanmıştır (X=3,10).

Tablo 16. Risk Alma Eğiliminin Gelir Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

	N	X	SS	F	P	FARK
2000-3000 TL arası	11	3,50	0,73			2-5
3001-4000 TL arası	43	3,40	0,62			3-5
4001-5000 TL arası	64	3,51	0,65	3,81	0,00*	5-2
5001-6000 TL arası	47	3,71	0,72			5-3
6001 TL ve üzeri	35	3,93	0,60			
Toplam	200	3,61	0,68			

*p<0,05

Risk alma eğiliminin gelire göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmıştır (p<0,05). 6001 TL ve üzeri maaş alanların risk alma eğilimi diğerlerinden yüksektir.

Yapılmış olan Tukey HSD testine göre gelir durumu 6001 tl ve üzeri olan yöneticilerin diğer gelir oranlarına göre farklı olduğu görülmüştür (X= 3,93). Gelir arttıkça risk alma eğiliminin arttığı saptanmıştır.

2.7.5. Özgüvenin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Tablo 17. Özgüvenin Cinsiyet Değişkeni Açısından T Testi Analizi Tablosu

	N	X	SS	T	P
Kadın	13	3,50	0,52	-0,48	0,62
Erkek	187	3,58	0,55		

Özgüvenin cinsiyete göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (p>0,05).

Tablo 18. Özgüvenin Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

	N	X	SS	F	P
21-30 yaş arası	34	3,65	0,47		
31-40 yaş arası	94	3,57	0,61		
41-50 yaş arası	52	3,52	0,53	0,43	0,73
51 yaş ve üzeri	20	3,63	0,44		
Toplam	200	3,58	0,55		

Özgüvenin yaşa göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 19. Özgüvenin Medeni Durum Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

	N	X	SS	T	P
Evli	125	3,55	,54		
Bekar	75	3,62	,57	-0,89	0,37

Özgüvenin medeni duruma göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 20. Özgüvenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

	N	X	SS	F	P	FARK
Lise	49	3,34	0,44			1-4
Ön lisans	54	3,57	0,53			2-4
Lisans	71	3,54	0,56	13,03	0,00*	3-4
Lisansüstü	26	4,11	0,38			4-1
Toplam	200	3,58	0,55			4-2
						4-3

* $p<0,05$

Özgüvenin eğitim durumuna göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Lisansüstü mezunlarının özgüven puan ortalaması diğerlerinden yüksektir.

Yapılmış olan Tukey HSD testine göre eğitim durumu lisansüstü olan yöneticilerin diğer eğitim durumlarına göre farklı olduğu görülmüştür.(X= 4,11). Eğitim arttıkça özgüven puanı artmaktadır.

Tablo 21. Özgüvenin Yöneticilik Tecrübesi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

	N	X	SS	F	P	FARK
1 yıldan az	18	3,15	0,70			1-2
1-5 yıl	72	3,59	0,58			1-3
6-10 yıl	53	3,62	0,47			1-4
11-15 yıl	43	3,69	0,49	3,34	,011	2-1
16 yıl ve üstü	14	3,55	0,44			3-1
Toplam	200	3,58	0,55			4-1

p<0,05

Özgüvenin yöneticilik tecrübesine göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmıştır (p<0,05). 11-15 yıl arası yöneticilik yapanların Özgüven puan ortalaması diğerlerinden yüksektir.

Yapılmış olan Tukey HSD testine göre yöneticilik tecrübesi 1 yıldan az olanlar (X= 3,15) ile 1-5 yıl arası olanlar (X= 3,59) , 1-5 yıl arası olanlar ile 1 yıldan az ve 6-10 yıl arası olanlar (X= 3,62), 6-10 yıl arası olanlar ile 1 yıldan ve 11-15 yıl arası olanlar (X= 3,69) , 11-15 yıl arası olanlar ile 6-10 yıl arası olanlar ve 1 yıldan az olanlar, 16 yıl ve üstü olanlar (X= 3,55) ile 11-15 yıl arası olanlar ve 1 yıldan az olanlar arasında fark olduğu görülmüştür.1 yıldan az tecrübeye sahip yöneticilerin özgüven puanı daha düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 22. Özgüvenin Gelir Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

	N	X	SS	F	P
2000-3000 TL arası	11	3,56	0,60		
3001-4000 TL arası	43	3,50	0,55		
4001-5000 TL arası	64	3,57	0,46		
5001-6000 TL arası	47	3,52	0,68	1,07	0,37
6001 TL ve üzeri	35	3,74	0,49		
Toplam	200	3,58	0,55		

Özgüvenin gelire göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanamamıştır (p>0,05).

2.7.6.Risk Alma Eğilimi İle Özgüven Arasındaki İlişki

Tablo 23. Risk Alma Eğilimi İle Özgüven Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi

		Risk Alma Eğilimi	Özgüven
Risk Alma Eğilimi	r	1	0,69*
	p		0,00
	n	200	200
Özgüven	r	0,69*	1
	p	0,00	
	n	200	200

Risk alma eğilimi ile Özgüven arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r>0$, $p<0,05$) Risk alma eğilimi arttıkça özgüven de artmaktadır.

TARTIŞMA VE YORUM

Özgüven bir bireyin çeşitli güçlüklerle karşılaştığında bu güçlükleri ne kadar kaldırdığına ilişkin kendisini değerli görmesi, memnuniyet duyması ve çevresi tarafından da kabul edildiğini hissetmesi ile ilgilidir. Bu özellik doğuştan gelen bir özellik olmamakla birlikte hayattaki deneyimler neticesinde kazanılan bir özelliktir. Güven duygusu gelişmiş bireyler çevresindeki kişilerle daha girişken ve etkili ilişkiler kurabilirken bu duygunun gelişim göstermediği bireylerin ise dışarıdan gelen olumsuz yargılara karşı alıngan, hassas ve içe dönük oldukları söylenebilir. Bu nedenle özgüven duygusu insan yaşamında pozitif etkilere yol açarken özgüvensizlik duygusu ise negatif etkilere yola açabilmektedir.

Risk alma davranışı ise sonucun önceden kestirilemediği durumlarda karar verme davranışı şeklinde ifade edilmektedir. Risk alma davranışını açıklayan unsurlar bilişsel, toplumsal ve fiziksel koşullar şeklinde üç başlık altında incelenebilir. Yetişkin bir bireyin karar alma süreçleri toplam beş aşamadan meydana gelmektedir, bunlar: olası alternatifleri saptamak, bunların sonuçlarını incelemek, bu sonuçların ne derece kabul göreceğini değerlendirmek, sonuçların gerçekleşme olasılığını düşünmek ve bunları birleştirerek bir karar vermektir.

Çeşitli meta analizlerinin neticeleri göstermiştir ki kişisel gelişim inisiyatifi almak, kişilik, iş yaşantısı, sosyal çevre ile bağlantılı olan davranışlar arasındaki ilişkiyi oldukça etkiler (Öğüt, Akgemci ve Demirsel, 2004). Bu doğrultuda özgüven ile de büyük bağlantısı vardır. Araştırmada da görülmüştür ki özgüven düzeyi ile kişisel gelişim inisiyatifi alma becerisi arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki vardır.

Araştırmada risk alma davranışı ile özgüven arasındaki ilişki çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir.

Risk alma eğiliminin cinsiyete göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. H1 hipotezi reddedilmiştir. Arnett'in (1992) yaptığı bir çalışmada ise bireylerin risk alma düzeyleri cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde erkek katılımcıların kadınlara oranla ahlaki yönden risk alma puanları daha yüksek bulunmuştur.

Gök (2006) Türkiye Voleybol Birinci Ligi'nde yer alan spor kulüplerinin risk değerlendirmeleri amacı ile yaptığı çalışmada risk değerlendirme düzeyinin yaş gruplarına göre farklılaşmadığını belirtmiştir. Çalışmada risk alma eğiliminin Yaş değişkenine göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan anova testi

sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu bağlamda çalışmayla benzerlik göstermektedir. H2 hipotezi reddedilmiştir.

Sever (2015) Polis memurlarının medeni durumları ile risk alma boyutlarının karşılaştırıldığı çalışmada etik boyut açısından evli ve bekar memurların arasında fark saptanmamıştır. Çalışmada da risk alma eğilimiyle medeni durum açısından fark görülmediğinden H3 hipotezi reddedilmiştir.

Can (2018) araştırmasında eğitim seviyeleri bakımından en yüksek risk alma davranışını gösteren grup lisansüstü mezunları olurken en düşük ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin risk alma davranışı gösterdiği saptanmıştır, bu bağlamda yapılan çalışma ile benzerlik göstermektedir. Çalışmada risk alma eğiliminin eğitim durumuna göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. H4 hipotezi kabul edilmiştir.

Yine Sever (2015) çalışmasında polis memurlarının mesleki tecrübesi risk alma davranışlarını olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Bu bağlamda çalışma ile benzerlik göstermektedir. Çalışmada risk alma eğiliminin yöneticilik tecrübesi değişkenine göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. H5 hipotezi kabul edilmiştir.

Can (2018) araştırmasında gelir düzeyinin risk algısı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını bulgulamıştır. Çalışmada ise risk alma eğiliminin gelire göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu bağlamda benzerlik göstermemektedir. H6 hipotezi kabul edilmiştir.

Yatılı gündüzlü eğitim gören ortaokul öğrencilerinin şiddete yatkınlık ile özgüvenleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada Erkek (2016) özgüvenin cinsiyet değişkenine göre farklılık sergilediğini ve dış özgüven boyutu için kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek özgüvene sahip olduğu saptanmıştır. Çalışmada ise özgüvenin cinsiyete göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırma ile benzerlik göstermemektedir. H7 hipotezi reddedilmiştir.

Çalışmada özgüvenin yaşa göre farklılaşma durumunu araştırmak için anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. H8 hipotezi reddedilmiştir. Esentaş ve ark.'nın (2017) yaptığı çalışmaya göre spor yöneticilerinin yaş değişkeni açısından özgüven ölçeğinin geneli ile alt boyutları olan iç-özgüven ve dış-özgüven

düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaması bu çalışmayla benzerlik göstermektedir.

Özgüvenin medeni duruma göre farklılaşma durumunu araştırmak için bağımsız örneklem t testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. H9 hipotezi reddedilmiştir. Erdun (2011) ise girişimci kadınlar üzerinde yaptığı araştırmada kadın girişimcilerin medeni durumlarının kendilerine olan güvenleri arasında anlamlı bir ilişki saptamıştır.

Sporcu ve sporcu olmayan bedensel engelli bireylerin özgüven puanlarını kıyasladığı araştırmasında Şahin (2016), eğitim seviyesinin artması ile birlikte özgüvenin de arttığını belirtmiştir. Merey (2010) 'in araştırmasında; eğitim değişkeni ile özgüven ülkeler arası karşılaştırmada anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bulgulara göre ülkeler arası karşılaştırmada eğitim arttıkça özgüven anlamlı artmaktadır. Parçal'ın (2018) ergenlerin sosyal anksiyete seviyeleri ile özgüven algıları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasının sonuçlarına bakıldığında; eğitim durumuna bakıldığında en yüksek özgüven sahibi grup lisansüstü eğitime sahip grup iken en düşük lise mezunlarının özgüven seviyesine sahip olduğu gözlenmiştir. Çalışmada da bu araştırmalara benzer olarak özgüvenin eğitim durumuna göre farklılaşma durumunu araştırmak için anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmış H10 hipotezi kabul edilmiştir.

Atılgan (2018) çalışmasında 25 yıl ve üstü kıdeme sahip olan yöneticilerin öz saygı düzeylerini daha düşük kıdeme sahip olan yöneticilerden anlamlı bir biçimde yüksek olduğunu saptamıştır. Merey'e (2010) göre spor yöneticiliği kıdemi açısından spor yöneticilerinin özgüven ölçeğinin geneli ve iç-özgüven düzeyleri anlamlı bir biçimde farklılaşmazken, dış-özgüven düzeyleri farklılaşmıştır. Bu çalışmada da benzer bir şekilde özgüvenin yöneticilik tecrübesine göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmıştır. H11 hipotezi kabul edilmiştir.

Mutluer (2006) özgüven oluşumunda manevi değerler adlı çalışmasında gelir ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmadığı görülmüştür. Buna benzer olarak çalışmada özgüvenin gelire göre farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanamamıştır. H12 hipotezi reddedilmiştir.

Çalışmada risk alma eğilimi ile Özgüven arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Risk alma eğilimi arttıkça özgüven de artmaktadır. H0 hipotezi kabul edilmiştir. Literatürde benzer olarak Erdun (2011) çalışmasında kadın girişimcilerin, risk alma eğilimleri ile özgüvenleri arasında pozitif yönlü, anlamlı, orta düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Risk alma eğilimi yüksek olan kadın girişimcilerin özgüvenleri de yüksek olduğu görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Özgüven, bireyin zorluklarla başa çıkma konusunda kendine inanması ve genel olarak mutlu olması, değerli hissetmesi ve çevresi tarafından değerli görülmesi ile ilgilidir. Doğuştan gelmeyip sonradan kazanılan bir duygu olan özgüven, bireyin olayları kontrol edebileceğine dair inancı ve kendinin yeterli olduğunu düşünmesidir. Özgüven, hayatın bir gerekliliği olup insanları diğer canlılardan ayıran temel niteliklerdendir. Özsaygı ise bireyin kendisi için değerli gördüğü kişiler tarafından nasıl görüldüğü ile ilgili algısını içermektedir. Benlik saygısının gelişiminde ergenlik çağı kritik bir öneme sahiptir. Bu süreçte benlik saygısının olumsuz bir şekilde gelişmesi sonucunda kişi ilerleyen senelerde kendi benliğine de red edebilmektedir. Birey bir harekete başlamadan önce kendi beceri ve kabiliyetlerini, kişilik özelliklerini, bilgi ve deneyim seviyesini ve motivasyonunu gözden geçirerek karşısında çıkan görev, etkinlik ya da durum için yeterli olup olmadığına karar verir. Öz yeterlik inancı, bireyi harekete geçiren başlıca unsurlardan biridir.

Güven duygusunun geliştiği bireylerde çevresindeki kişilerle etkileşimlerinde de daha yetkin ve girişken oldukları söylenebilir. Bu duygunun gelişmediği bireylerde ise dışarıdan gelen her uyarana hassas, alıngan ve içe dönük kişiler olmaya yatkındırlar. Güven ve güvensizlik duygusu insan hayatının her alanını etkilemektedir. Güven duygusu genelde insanların hayatında olumlu etkiye sahipken güvensizlik duygusu ise olumsuz duygulara neden olmaktadır. Güvensizlik duygusunu tersine çevirebilmek için güven duygusu kazanılmalıdır. Adler'e göre ise insan doğduğundan itibaren çevresinin kalabalık olması nedeni ile kendini çaresiz, eksik ve yetersiz hissetmektedir. Ebeveyn tarafından bu eksiklik ve yetersizlik duygusunun ortadan kaldırılması ile birlikte çocuk da olumlu özgüven geliştirecektir. Yüksek özgüvene sahip bireyler genelde başkasının kendisine ilişkin düşüncelerini çok fazla kafaya takmazlar. Bunun nedeni benlik duygularının gelişmesinden ötürü kendi kişilikleri ile uyum içerisinde yaşamalarıdır.

Risk alma davranışı üzerine yapılan çalışmalar cinsiyet, kişilik ve karakter özellikleri, yaş gibi faktörlerin risk alma tutumunu üzerinde etki olduğunu göstermiştir. Risk kısaca zarara uğrama tehlikesi olarak ifade edilebilir. Kişilerin risk algılama tipleri üzerinde psikolojik hal, olaylar karşısındaki stres düzeyleri, riske sebep sorunları algıma tipleri, yakın sosyal çevre gibi faktörler önemli rol oynamaktadır.

Risk alma davranışı; bilişsel nedenleri açıklayan, toplumsal kavrama sürecini içeren, sosyal bağlanma ve geleneksel bağlanma, kişilerarası özelliklerin etkilerini inceleyen, bütünleştirici, davranışsal aile sistemi modeli kuramı olmak üzere birkaç kuram çerçevesinde incelenmektedir. Bilişsel varsayımda kişilerde risk alma davranışının sonuçlarından daha çok davranışın sebebi üzerinde durulmuştur. Yetişkin bireylerin karar alma sürecinde etkili beş temel unsur bulunmaktadır: muhtemel opsiyonları belirlemek, olası sonuçları açıklamak, olası neticelerin kabul görülebilirliğini ölçmek, sonuçların mümkün olma ihtimalini ölçmek, bu ölçüleri bir araya getirerek karara varmak. Bandura tarafından şekillendirilen toplumsal kavrama yaklaşımlarında merkez nokta riskli tutumu ifade olmayıp, tutumun sebeplerinin araştırılmasıdır. Bu yaklaşıma göre kişiler göstermiş oldukları riskli tutumları daha önceden izledikleri olaylar sebebiyle göstermektedirler. Sosyal bağlanma teorisine göre, kişinin kanunlara karşı gelme eğilimi bulunmaktadır ve bunun toplumsal olarak denetimi sağlanmaktadır.

Bu çalışmada yapılan analizlerle elde edilen bulgular sonucunda katılımcıların çoğu yeni yerler, yemekler ve deneyimler edinmeyi sevdiğini ifade ederken çok az bir kısmı son ay içerisinde önemli risk aldığını vurgulamıştır. Özgüven ölçeğinde elde edilen sonuçlara bakıldığında ise katılımcıların çoğu kendilerini sevdiğini ifade ederken az bir kısmı kendilerine daha çok saygı duymak istediklerini belirtmişlerdir. Risk alma davranışı cinsiyete, yaşa, medeni duruma göre değişmezken eğitim durumu, yöneticilik tecrübesi ve gelire göre değiştiği görülmüştür. Yine aynı şekilde özgüven cinsiyete, yaşa, medeni duruma ve gelire göre değişmezken eğitim durumu ve yöneticilik tecrübesi özgüven düzeyinde anlamlı değişiklik yaratmıştır.

Öneriler

Araştırmacılara yönelik öneriler

1. Bu araştırma Güney Marmara Bölgesindeki spor yöneticilerine yapılmıştır. Araştırma farklı bölgelerdeki spor yöneticileri ile yapılabilir.
2. Bu çalışmada çalışma grubu olarak profesyonel spor yöneticileri ile çalışılmıştır. Amatör spor yöneticileri ile çalışma yapılabilir

3. Alana yönelik olarak, risk alma eğilimleri ve özgüven ile ilgili ölçek geliştirme çalışması yapılabilir
4. Bu araştırmada nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nitel veri yöntemlerini de içeren karma yöntem modeli kullanılarak çalışma genişletilebilir.
5. Ülkemizde risk alma konusunda fazla araştırma yapılmadığı gözlenmiştir. Yapılan çoğu araştırma ise ergenler kapsamında olmuştur. Özellikle spor ve risk alma konulu çalışmalar yok denecek kadar azdır. Buna bağlı olarak, spor ve riskle ilgili kapsamlı araştırmalar yapılması önerilir.

Alana Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmada spor yöneticilerinin özgüvenleri ile risk alma eğilimleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu doğrultuda spor kulüplerinin, risk alan yöneticiler olmaları isteniyorsa spor yöneticilerini tercih ederken özgüvenleri yüksek yöneticilerle çalışmaları önerilmektedir.
2. Risk alma eğilimi ve özgüven düzeyi eğitim durumları açısından değerlendirildiğinde iki değişken açısından da lisansüstü eğitime sahip yöneticilerin daha yüksek becerilere sahip oldukları görülmektedir. Bu doğrultuda, spor kulüplerinin eğitim seviyeleri lisansüstü düzeyde olan yöneticilerle çalışmaları ya da mevcut yöneticilerin eğitimlerini geliştirmeleri için destek olmaları önerilmektedir.
3. Risk Almada gelir düzeyi yüksek olan yöneticilerin daha aktif olduğu görülmektedir, spor kulüplerinin bu bağlamda gelir düzeyi yüksek yöneticilerle çalışması önerilebilir.
4. Yöneticilik süresinin artması risk alma ve özgüven düzeylerini pozitif yönde arttırdığı görülmüştür. Tecrübeli yönetici grubunun oluşması için kulüplerin programlarını daha uzun vadeli ve sürdürülebilir olarak uygulamaya geçirmeleri önerilir.

KAYNAKÇA

Agnew, R. (1985). Social Control Theory and Delinquency: A Longitudinal Test, *Criminology*, v. 23 n.1, pp. 47-61

Akagündüz, N. (2006). İnsan yaşamında özgüven kavramı. İstanbul: Ümraniye Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Yayınları. Yayın No:1.

Akagündüz, N. (2006). İnsan Yaşamında Özgüven Kavramı. İstanbul: Ümraniye Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Yayınları.

Akın, A. (2007). Özgüven Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2 (2007), 167- 177.

Akyıldız, M. (2010). Özgüven Duygusu Marka Bağlılığını Gerçekten Artırır mı? *Ege Akademik Bakış*, 10 (3), 933-950.

Alexander, C. S. et al., (1990). A measure of risk taking for young adolescents: reliability and validity assessments. *Journal of Youth and Adolescence*, 19 (6), 559-569.

Altunışık, Remzi, Recai Coşkun, Serkan Bayraktaroğlu ve Engin Yıldırım (2007); *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, Sakarya Yayıncılık, 5. Baskı, İstanbul.

Arnett J. (1992). Socialization and adolescent reckless behavior: A reply to Jessor. *Developmental Review*, 1992, 12: 391-409.

Arnett, J. (1992) Socialization and adolescent reckless behavior: A reply to Jessor. *Developmental Review*, 12: 391-409.

Arnett J, Balle-Jensen L.(1993). Cultural bases of risk behavior: Danish adolescents. *Child Development*, 1993, 64: 1842-1855.

Aydın, B. (2013). Çocuk Ve Ergen Psikolojisi. Nobel Yayınları.

Başoğlu, T. S. (2007). Sınav kaygısı ile özgüven arasındaki ilişkinin erinlik döneminde incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bayar N. (1999). Ergenlerde Risk Alma Davranışı: İçtepisellik, Aile Yapısı ve Demografik Değişkenler Açısından Gelişimsel Bir İnceleme. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Bayar, N. (1999). Ergenlerde Risk Alma Davranışı: İçtepisellik, Aile Yapısı ve Demografik Değişkenler Açısından Gelişimsel Bir İnceleme. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Beghetto, R.A. (2009). Correlates of intellectual risk taking in elementary school science. *Journal of Research in Science Teaching*, 46 (2), 210-223.

Beyth-Marom R, Fischhoff B. (1997). Adolescents' decisions about risks: A cognitive perspective. *Health Risks and Developmental Transitions During Adolescence*, 110-135.

Bilgin O. (2011). Ergenlerde Özgüven Düzeyinin Bazı Değişkenlerden Açısından İncelenmesi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya.

Bilgin, O. (2011). Ergenlerde Özgüven Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi . Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.

Bleidorn W. vd, (2016). Age and Gender Differences in Self- Esteem- A Cross Cultural Window, *Personality Processes And Individual Differences Journal of Personality and Social Psychology*, 2016, Vol. 111, No. 3, 396-410.

Boyer W. (2006). The Developmental of Risk-Taking: A Multi-Perspective Review. *Developmental Review*, 2006, 26: 291-345.

Byrnes, J. P. (1998). The nature and development of decision-making: A selfregulation model. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Can, G. (2002). Kişilik Gelişimi. Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. B. Yeşilyaprak (Editör). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Cevher, F. N., Buluş, M. (2007). “Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı: Önemi ve Geliştirilmesi”, Denizli, Akademik Dizayn Dergisi, Denizli, Cilt: I, Sayı: 2

Clifford, M. M. and Chou, F. (1991). Effects Of Payoff and Task Context On Academic Risk-Taking, Journal of Educational Psychology, S. 83, 499-500.

Cloutier, K. (1994). Ergenlik Psikolojisinde Kuramlar, Çev. Bekir Onur, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 27(2).

Cüceloğlu, D. (2012). İnsan Ve Davranışı . Remzi Kitabevi.

Çelik, İ. (2001). Ortaokul Öğrencilerinin Özgüven Düzeyinin Bazı değişkenler Açısından Değerlendirilmesi Afyonkarahisar Örneği. Türk Hava Kurumu Üniversitesi , İşletme Ana Bilim Dalı İşletme Programı.

Çiftçi, S. (2006). Sosyal bilgiler öğretiminde proje tabanlı öğrenmenin öğrencilerin akademik risk alma düzeylerine, problem çözme becerilerine, erişilerine kalıcılığa ve tutumlarına etkisi. (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Çobanoğlu HO. (2008). Sporda Risk Yönetimi: Turkcell Süper Ligindeki Sporcuların Risk Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2008.

Dallar, Y (2006). Obezite, Çocuklarda Depresyon ve Özgüven Eksikliğine Neden Oluyor Mu?, Gülhane Tıp Dergisi, 2006, 48.

Daşci, A. D. ve Yaman, S. (2014). Fen ve teknoloji dersinde öğrencilerin zihinsel risk alma becerilerinin Piaget’in bilişsel gelişim dönemlerine ve eğitim kademelerine göre incelenmesi. Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi, 7(3).

Deaves, R., Lüders, E., & Schröder, M. (2010). The dynamics of over confidence: Evidence from stock market forecasters. Journal of Economic Behavior & Organization, 75(3), 402-412.

Dönmez E . “Aile Özellikleri”, Editör: ÖGEL, K., Riskli Davranışlar Gösteren Çocuk ve Ergenler. Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği Yayınları, 2007: 73-83.

Eldeleklioğlu, J. (2004). Çocuklarda Özgüven Gelişimi. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 24, Sayı 2, 111-121.

Erikson H. Erik,(1984). İnsanın Sekiz Çağı, (çev. T. Bedirhan Üstün, Vedat Şar), Ankara, Birey ve Toplum Yayıncılık.

Ersin Altıntaş, Kuramdan Uygulamaya Özgüven, Nobel Yayınevi, Ankara, 2015, s. 28.

Esentaş, M., Işıkgöz E., Doğan, P. K. Ve Şahin, H. M., (2017). Gençlik Kampı Kadın Lider Adaylarının Özgüven Düzeyleri. Kastamonu Eğitim Dergisi, 25,1, 315-328.

Galavotti, C. Ve Lovick, S. R. (1989). School- based clinic use and other factors affecting adolescent contra ceptive behavior. J. HealthCare, 10, 506-512.

Gander, M. J. ve Gardiner H. W. (2010). Çocuk ve Ergen Gelişimi. Çev., Ali Dönmez, Bekir Onur, Nermin Çelen, Ankara: İmge Kitabevi.

George, D. (1995). Gifted education: Identification and provision. Great Britain: David Falcon Publishers.

Gezer, M., İlhan, M. ve Şahin, İ.F. (2014). Sosyal bilgiler odaklı akademik risk alma ölçeğinin (SOARAÖ) geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 4(1), 125-164.

Göknaç, Ö. (2010). Özgüven Kazanmak. 2. Baskı. Arkadaş Yayınevi, Ankara.

Göktaş, Z (2011). Beden Eğitimi ve Spor Öğrencilerinin Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Yönelik Özgüven Algılamaları Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt 5, Sayı 1.

Greenacre, L.,Tung, N.M. & Chapman T. (2014). Self Confidence and the Ability to Influence, Academy of Marketing Studies Journal, 18(2): 169-180.

Greene K, Krcmar M, Walters LH, Rubin DL, Hale L. Targeting adolescent risk taking behaviors: the contributions of egocentrism and sensation-seeking. *Journal of Adolescence*, 2000, 23: 439-461.

Gullone, E. İ., Moore, S., Moss, S., Boyd, C. (2000) The Adolescent Risk-Taking Questionnaire Development and Psychometric Evaluation. *Journal of Adolescent Research*, 15: 231-250.

Gülgez ÖE Lise Öğrencilerinin Olumsuz Risk Alma Davranışlarının Psikolojik Belirtiler, Yaş ve Cinsiyet Değişkenleri Açısından İncelenmesi: Ankara Örneği. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2007.

Gülşen D. (1997). Göç Nedenleri ve Göçenlerin Beklentilerindeki Gerçekleşme Durumu: Bolu İli Kıbrısık İlçesi Örneği. *Toplum ve Göç Bildiriler Kitabı*, DİE Yayın, 1997: 85-107.

Gürpınar, E. (2016). Relationship between Self-Confidence, Test Anxiety and Musical Skills of Candidates Attending Music Teacher Skills Test. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6(14), 1-16.

Gürpınar, E. (2016). Relationship between Self-Confidence, Test Anxiety and Musical Skills of Candidates Attending Music Teacher Skills Test. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6(14), 1-16.

House, D.J. (2002). An investigation of the effects of gender and academic self-efficacy on academic risk-taking for adolescent students. PhD Dissertations, University of Arkansas.

Humphreys, T. (2002). Çocuk eğitiminin anahtarı: özgüven (T. Anapa, Çev.). İstanbul: Epsilon Yay.

İlhan, M., Çetin, B., Öner- Sünkür, M., & Yılmaz, F. (2013). Ders Çalışma Becerileri ile Akademik Risk Alma Arasındaki İlişkinin Kanonik Korelasyon ile İncelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*.

Jessor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: A psycho social frame work for understanding and action. *Journal of Adolescent Health*. 12. 1991: 597- 605.

Jessor, R.,&Jessor, S.L. Problem BehaviorandPsycho-social Development: A LongitudinalStudy of Youth. New York: Academy Press. 1997.

Josephs, R. (1992) ‘Genderand Self- Esteem’, Journal of Personality and Social Psychology the American Psychology, 1992, vol. 63, no. 3, s. 391- 402.

Kasatura, İ. (1998). Kişilik ve Özgüven. İstanbul: Evren Yayınları.

Kaya, C. (2017). Sosyal Latin Dansçılarında Özgüven ve Yaşam Yönelimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kirişçi, İ. (2011). Takım Sporu Yapan Bireylerde Görülen Sakatlık Türleri ve Bu Sakatlıkların Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Bursa Örneği). (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Koç, M. (2004). “Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri”, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 17, s. 231-256.

Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 231-256.

Koç, S. ve Gün, N. (2006). Özsaygı: Öncelikler Listende Kaçınıcı Sıradasın? 3. Baskı, İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.

Korkak C. (2012), Kendine Güven ve Benlik Algısı Arasındaki İlişki, İndigo Dergisi, 2012.

Korkmaz, H. (2002). Fen eğitiminde proje tabanlı öğrenmenin yaratıcı düşünme, problem çözme ve akademik risk alma düzeylerine etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Krintz, C. (2015). Building Self Confidence. Computer Research Association.

Kulaksızoğlu, A. (2004). Ergenlik Psikolojisi. 6. Baskı. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Kulaksızoğlu, A.,& Arıca O. (2001). Üniversite öğrencilerinde saldırganlık, benlik Saygısı ve denetim odağı ilişkisi. Trakya Üniversitesi Dergisi C Serisi, 1(2), 87-94

Kurtuldu, P. S. (2007). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Özgüven Düzeyleri İle Liderlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı.

Külcü, D. P. (2015). Çocuklarda Akran Zorbalığı Ve Benlik Saygısının İncelenmesi . Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı , Mersin .

Lauster, P. (2010). Özgüven Öğrenilebilir. (Çev., Lütfi Yarbaş), 2. Baskı, İzmir: İlya Yayınevi.

Lindenfield, G. (2014). Self Esteem: Simple Steps to Build Your Confidence. Harper CollinsPublishers.

Mckay M.,Fanning, P. (2016). Özgüven, Çev. Fatoş Gaye Atay, Arkadaş Yayınevi, Ankara.

Mcmullin, J. A.,Cairney J. (2004)., ‘ Self- EsteemandTheİntersectionof Age, Clas, andGender’, Journal Of AgingStudies, 18, s. 75- 90

Merey, B. (2010). Yetişkinlerde Özgüven Duygusu İle Anksiyete Düzeyi Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması Ve Kültürlerarası Bir Yaklaşım. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji,

Neihart, M. (2010). Systematic risk-taking. RoeperReview, 21 (4), 289-292.

Onur, B. (1993). Çocuk ve Ergen Gelişimi. Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.

Owens, T. J. (1993). AccentuatethePositive-andtheNegative: RethinkingtheUse of Self-Esteem, Self Deprecation, and Self-Confidence. SocialPsychologyQuarterly, 56 (4): 288-299.

Öğüt, A., Akgemci T., Demirsel, T., M. (2004). Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi Bağlamında Örgütlerde İşgören Motivasyonu Süreci.

http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler.pdf den alınmıştır.

Parçal, K. F. (2018). Ergenlerin Sosyal Anksiyete Düzeyleri İle Özgüven Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Parsons JT, Siegel AW, Cousins JH. Late adolescent risk-taking: Effects of perceived benefits and perceived risks on behavioral intentions and behavioral change. *Journal of Adolescence*, 1997, 20: 381-392.

Pervin, L. A., John, O.P. (2001). Theory and research, eighth edition. USA, John Wiley and Sons Inc. s. 184.

Pişkin, M. (1999). “Özsaygı Geliştirme Eğitimi, İlköğretimde Rehberlik, (Ed.) Yıldız Kuzgun, Ankara, Nobel Yayınları.

Pişkin, M. (2000). Özsaygı Geliştirme Eğitimi, Editör: Kuzgun, Y., İlköğretimde Rehberlik. Ankara: Nobel Yayınları, S.95-123.

Robinson, L. E. (2011). Academic risk-taking in an online environment. Unpublished PhD Thesis, University of Connecticut.

Rosenbloom, T. (2003) . Risk evaluation and risky behavior of high and low sensation seekers. *Social Behavior and Personality*, 31, 375–386.

Schwarzer, R., ve Jerusalem, M. (1995). Generalized Self-Efficacy Scale, Measures in Health Psychology: A User's Portfolio. Causal and Control Beliefs. 1, 35-37.

Skaar, N. R. (2009). Development of the adolescent exploratory and risk behavior ratings scale. Unpublished PhD Thesis, Minnesota University.

Soner, O. (2000). “Aile Uyumu, Öğrenci Özgüveni ve Akademik Başarı Arasındaki ilişkiler”, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğilim Bilimleri Dergisi, 12,

Steinberg, L. (2007). Adolescence. Sixth Edition. McGrawHill.

Strecher, V., De Vellis, B.M., Becker, M.H., & Rosenstock, I.M. (1986). The Role Of Self-Efficacy In Achieving Health Behavior Change. *Health Education Quarterly*, 13: 73-91.

Strum, I. S. (1971). The relationship of creativity and academic risk-taking among fifth graders: Final report. ERIC Document Reproduction Service No: ED046212

Tay, B., Özkan, D., & Tay, B.A. (2009) The effect of academic risk taking levels on the problem solving ability of gifted students. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 1099-1104.

Taylor, M. E. (2010). Teaching efficacy, innovation, school culture and teacher risk taking. Unpublished PhD Thesis, University of Louisville.

Taylor, M. E. (2010). Teaching efficacy, innovation, school culture and teacher risk taking. Unpublished PhD Thesis, University of Louisville.

Telef, B.B. ve Karaca, R. (2011). Ergenlerin Öz-Yeterliliklerinin ve Psikolojik Semptomlarının İncelenmesi, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 499-518

Temel, F. ve Ayşe, A. (2001). *Ergen ve Gelişimi: Yetişkinliğe İlk Adım*, 1. Baskı. Ankara: Nobel Yayınları.

Toros, F. vd. (2009). Ergenlerde Gözlük Takma ile Özgüven ve Sigara Kullanımı Arasında İlişki Var mı?, *New/Yeni Symposium Journal*, Cilt: 47, Sayı: 2, 91- 97.

Tuncer, Ö. vd, (2014). Ergenlerde Gözlük Kullanımı İle Özgüven Arasındaki İlişki: Basit Kesitsel Bir Çalışma, *Tepecik Eğitim Hastanesi Dergisi*, 24; (1).

Tümtaş MS. (2007). *Türkiye'de İç Göçün Kentsel Gerilime Etkisi: Mersin Örneği*. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Muğla: Muğla Üniversitesi, 2007.

Twenge Jean M., W. Keith Campbell (2002) "Self-Esteem and Socioeconomic Status" *A Meta-Analytic Review*, *personality and Social Psychology Review*, Vol.6, No.1, 2002.

Varış, F. (1963). *Ergenin Gelişimi*. İstanbul: Özgü Yayınevi.

Weiner, B. (1994). Integrating social and personal theories of achievement striving. *Review of Educational Research*, 64(4), 557-573.

Yaman, S. ve Köksal, M.S. (2014). Fen Öğrenmede Zihinsel Risk Alma Ve Yordayıcılarına İlişkin Algı Ölçeği Türkçe Formunun Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. Türk Fen Eğitimi Dergisi, 11, 3.

Yapıcı, A., Kayıklı, H., (2005). “Sağlığı Bağlamında Dindarlığın Öz Saygı ve Kaygı ile İlişkisi: Çukurova Üniversitesi Örneği”, Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 3, Sayı 9, 2005, ss. 177-206.

Yazgan, B. İ. ve Yerlikaya., E.E. (2016) Kişilik Kuramları, Pegem Akademi, 12. Basım, Ankara, 2016.

Yılmaz, F. ve Arıkan, D. (2008). İşitme Engelli Adölesanların Benlik Kavramı ve Depresyon Belirti Düzeyleri Arasındaki İlişki. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 11(4): 67-75.

EKLER

Ek 1. Risk Alma Eğilimi ve Özgüven Anketi

RISK ALMA EĞİLİMİ VE ÖZGÜVEN ANKETİ

Kişisel Bilgiler					
Cinsiyetiniz:	☐ Kadın	☐ Erkek			
Yaşınız:	☐ 20 yaş ve altı 41 - 50	☐ 21 - 30 ( ) 51 ve üzeri	☐ 31 – 40	( )	
Medeni durumunuz	☐ Evli	☐ Bekar			
Eğitim Durumunuz:	☐ İlköğretim-Ortaöğretim ( ) Lisans	☐ Lise ( ) Lisansüstü	☐ Ön Lisans		
Kaç yıldır yöneticilik yapmaktasınız ?:	☐ 1 yıldan az 6-10 yıl	☐ 11-15 yıl	☐ 1-5 yıl	( ) ( ) 16 yıl ve üstü	
Gelir Durumunuz:	a) 1000-1500 TL TL	b)1501-1750 TL	c) 1751-2250 TL	d) 2251-3000 TL	e) 3001 TL ve üzeri

Risk Alma ve Özgüven Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Risk Alma Eğilimi (Aşağıdaki İfadelere Katılıp Katılmadığınızı Belirtiniz)

Özellikler	5 Kesinlikle Katılıyorum	4 Katılıyorum	3 Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	1 Kesinlikle Katılmıyorum
1. "Para ve yatırım konusunda risk alırım"	5	4	3	2	1
2. "Seyahat ederken hiç bilmediğim bir yola kolaylıkla sapabilirim"	5	4	3	2	1
3. "Yeni yerler, yeni yemekler ve yeni deneyimler edinmeyi severim"	5	4	3	2	1
4. "Hayatımda önemli riskler aldığımı düşünüyorum"	5	4	3	2	1
5. "Son 6 ay içerisinde önemli riskler aldım"	5	4	3	2	1
6. "Korktuğum şeylerin üzerine giderim"	5	4	3	2	1
7. "Hiç tanımadığım biriyle sohbet ederim"	5	4	3	2	1

Özgüven (Aşağıdaki İfadelere Katılıp Katılmadığınızı Belirtiniz)

Özellikler	5 Kesinlikle Katılıyorum	4 Katılıyorum	3 Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	1 Kesinlikle Katılmıyorum
1. “Genelde kendimle barışık birisiyim”	5	4	3	2	1
2. “Bazen hiç iyi olmuyorum”	5	4	3	2	1
3. “Birçok iyi özelliğim var”	5	4	3	2	1
4. “İşlerimi, diğer insanlar kadar iyi yaparım”	5	4	3	2	1
5. “Fazla gururlanacak bir şeyim yok”	5	4	3	2	1
6. “Zaman zaman yararsız biriyim”	5	4	3	2	1
7. “Başkalarıyla karşılaştırınca değerli bir insan olduğumu düşünürüm”	5	4	3	2	1
8. “Kendime daha fazla saygı duymak isterim”	5	4	3	2	1
9. “Genelde kendimi başarısız hissedirim”	5	4	3	2	1
10. “Kendime karşı olumlu bir tutum sergilerim”	5	4	3	2	1